YARIM AY

No. 67

15 IInci Teşrin
1937

15 Krş.

◆YARIM AY◆

15 Gnde Bir Çıkar Edebî - ilmî - ictimaî Mecmuadır.

İaare Merkezi: İstanbul, Sirkeci Ebussuud Caddesi No. 1-3

RESİMLİ AY MATBAASI T. L. ŞİRKETİ.

Abonman Şartı: Türkiye için { 6 Aylığı: 175 Kr. / 12 " 350 Kr. Ecnebî için {Yıllığı 1 İngiliz Lirası

Telefon: **23607** *Telgraf adresi:* **Resimliay** *Posta Kutusu:* **629**

Rica: 1) İdare işlerine ait muhaberelerin; Resimli Ay Matbaası T. L. Şirketi İdare Müdürlüğü
Yazı " " " : " " " Yazı "
Bilmece " " " : " " " Bilmece Memurluğu
adreslerine yazılması.

2) Bilmece zarflarına 6 kuruşluk pul yapıştırmağa lüzum yoktur; bunların zarflarını açık gönderiniz, o zaman yalnız 1 kuruşla gelir.

RESİMLİ AY

İlkteşrin 1937 – Sayı 20

En çok okunanan ve sevilen yazıcılarımızın: Birçok MAKALE - HİKÂYE - RÖPORTAJ - TERCÜMELERİ ve ROMANLARI ile BOL RESİMLİ olarak çıkmıştır.

—Mutlaka Alıp Okuyunuz!—

"Resimli Ay" Türkiyenin En Olgun Aylık Mecmuasıdır.

EFELER

Ragıp Şevkinin fevkalâde müheyyiç bu millî romanı (RESİMLİ AY) da devam ediyor. Mutlaka takibediniz.

Neden Aspirin?

Çünkü ASPİRİN senelerdenberi her türlü soğukalgınlıklarına ve ağrılara karşı tesiri şaşmaz bir ilâç olduğunu isbat etmiştir.

ASPİRİNin tesirinden emin olmak için lütfen (BAYER) markasına dikkat ediniz.

KİTAPLAR İÇİN PARA AYRILDI

Ankara, 3 (Tan muhabirinden) — Maarif Vekâleti memleket kültürünü yükseltmek ve kitap çıkarmağı teşvik etmek maksadile bu sene bütçesinden 18 bin lira para ayırmıştır. Bu para Talim ve Terbiye heyetince ilmî kıymetleri görülen 260 küsûr kitaba taksim edilecektir.

Çerçeve içindeki bu havadisi Tan gazetesinin 4/11/1937 tarihli sayısından aynen aldık. Bu yazı, birinci sayfanın en yukarısında ve başlığın tamam yanına konmuştur. Bunu oraya koymakla Tan gazetesi: «Bu gün verdiğimiz havadisler arasında en önemlisi ve en ziyade üzerinde durulması lâzım gelenlerden biri de budur!» demek istemiştir.

Tan, bu havadisi gazetesinin en mutena bir köşesine koymuş, ve onun takdir ve tefsirini de okuyucularına bırakmıştır. Biz, bu defaki müsahabemizi, bu havadisin tahlil ve tefsirine hasra karar verdik:

Bu malûmata göre Maarif Vekâleti «memleket kültürünü yükseltmek ve kitap çıkarmağı teşvik etmek maksadile bu sene bütçesinden 18 bin lira para ayırmıştır.»

Önce bu cümle üzerinde duralım: Bu gün Türkiyede 17-18 milyonluk bir nufus kütlesi vardır. Bunlar içinde yazıp okuyanlar - yeni harflerin kabulü ve Millet mekteplerinin açılmasından sonra - her halde 6 - 7 milyonu geçmiştir. Büyük Önderimiz Atatürk, bu yıl Kamutayı açarlarken irad buyurdukları senelik nutuklarında: kültür işleri üzerinde bilhassa durmuş ve bu hususta birçok yeni direktifler vererek, bu ihtiyacın büyüklüğünü, ehemmiyetini mükemmel bir surette işaret buyurmuşlardır.

Koca Türkiye Cumhuriyeti içinde bir senede yapılacak neşriyata 18 bin liralık bir yardım!.. Çok, çok az değil mi ?...

Hele, bu yardımın bir kaç seneden beri, hiç yapılmadığını söylersek, bu cihet daha acı değil mi?...

Şimdi havadisin biraz ötesine geçiyoruz:

«Bu para Talim ve Terbiye heyetince ilmî kıymetleri görülen 260 küsur kitaba taksim edilecektir.» Demek oluyor ki eser başına üst üste bir hesap ile 70 lira düşmektedir. Her bir kitaba 70 liralık müsavi bir yardım yapılmadığına göre, demek oluyor ki bazı kitaplara 25, 30, 50... lira gibi bir şeyler düşecektir. Rakamların bu belâğatı karşısında bize - eser sahipleri adına - söylenecek hiçbir söz kalmamıştır. Binaenaleyh bu noktayı burada bırakarak, «ilmî kıymetleri görülen» fıkrasına geçeceğiz.

Bu memlekette himaye, ve, teşvike muhtaç olan yalnız «ilmî» eserler midir? Bizce yardımı yalnız bu kısma tahsis çok yanlış bir yoldur.

İlmî kitapların pekaz satıldığını bilmiyor değiliz. Az satıldıkları için de birçok değerli yazıcılarımız, hazırladıkları eserleri bastırmak çaresini bulamıyorlar. Fakat, kitapları basılınca Kültür Bakanlığınca bundan bir mikdarının satın alınacağına dair elinde bir sigortası olunca; kitabı basacak tabiğ hemen çıkıveriyor.

O halde Talim ve Terbiye dairesi ilmî kıymeti olan her esere bu yardım elini, daha semahat ve âlicenablıkla uzatırsa, o zaman her sene yardım edilecek 260 değil 1260 eser ortaya çıkacaktır.

Şimdi siz bize: «Bu [illegible] yukarıdaki [illegible] yalnız bu [illegible] tahsis çok yanlış [illegible] cümleniz, büyük [illegible] diyeceksiniz belki?..

Evet «ilmî» eserler yardım ve himayeye muhtaçtırlar; ancak Vekâletin tahsis ettiği ve pek az olduğunu [illegible] işaret ettiğimiz 18 bin [illegible] min; [illegible] «ilmî» [illegible] nun [illegible] bütün [illegible] çocuk [illegible] rın muhtaç [illegible] (Halk [illegible] Çocuk neşriyatı) [illegible] himaye [illegible] tahsis [illegible] hatadır.

Maarif Vekâlet, Cumhuriyet [illegible] ve terbiyesine uygun bu kabil [illegible] meydana getirenlere de yardım olunacağını ilân ederse; o vakit ortaya devrimize yaraşan birçok Halk ve Çocuk kitapları da dökülecektir. Böylece Türk kövlüsünü, halâ «saltanat devrinden İ[illegible] niyet [illegible] yattan kalma» birçok acınacak kitapları okumaktan kurtarmış olacağız. Çocuklarımızın da ellerine Tarzanlar, korkunç macera romanları ve Arsen Lüpen ciltleri yerine, kafalarına güzel bilgiler sokan, Türk tarihini ve Türk büyüklerini tanıtan, yüreklerini iyi duvgularla bezendiren eserler verdirmiş olmaz mıyız ?...

Sayın Bakan Saffet Arıkan, bu nokta üzerinde durmakla, her halde memleket kültürüne büyük bir hizmet etmiş olurlar.

Sözünü tutmayan kim?

Kadın — İki senedir vadediyorsun; binbir bahane bulup atlatıyorsun!. halâ istediğim rönar arjanteyi almadın. Artık sözlerine inanmam!. Boş yere nefes tüketme....

Koca — Hakkın yok karıcığım!.. İyi düşün: gazeteler buhran, muvazene vergilerinin kalkacağını yazdıkları gün, ben sana böyle bir vaitte bulunmuştum. Sözünü tutmayan ben değil, gazetelerdir.

Kıyamet mi kopardı?

Erkek — İnsan hasta olduğuna da, olacağına da pişman oluyor. Bu getirdiğin de ne?..

Kadın — Vücudünü ısıtmak, göğsünü yumuşatmak için hatme çiçeği ile birlikte kaynatılmış güzelim ıhlamur!.. Biliyorsun bu yaz bunları Çamlıcadan toplatmıştım. Bak kısmet seninmiş!..

Erkek — O güzelimi sen içsen de, bana konyağı bol ç a b i r punç getirseydin kıyamet mi kopardı?..

İki üstad arasında

Birinci üstad: (Tan) ile (Cumhuriyet) arasındaki münakaşaları takip ettin mi ?

İkinci üstad: Adım adım büyük bir alâka ile... Ya sen ?..

Birinci üstad: Ben de öyle!.. bay Yalman çok kuvvetli karşılıklar verdi amma, bir noktayı unuttu: Cumhuriyetçi onu «Mihranın binasında Ali Kemalin sandalyasında oturmakla ittiham etti». Buna şu cevabı vermek lâzımdı: «Sen de İttihat ve Terakki cemiyetinin merkezi umumî binasında Talât paşanın koltuğundasın!.»

Sen de benim gibi yap

Karı — Bu ne hal? Haniya bu geceki baloda ağzına içki koymıyacağına dair söz vermiştin!.. Yemin kasem etmiştin!. Kimin eşi olduğumu soranlara, ismini vermeğe bile utanıyorum..

Koca — Haklısın karıcığım!.. sen de benim gibi yap: kim olduğumu soranlara uydurma bir isim.. adresimi soranlara da garsonyerimin yerini söylüyorum!..

Ne dersin üstadım?

Birinci doktor — Sayın meslekdaşım, muayenehanenize ne diye çağrıldığımı, giden bayın bana bu parayı ne için verdiğini doğrusu anlayamadım... Beni tenvir ediniz?

İkinci doktor — Herif üç aydır hasta. Karısı hastalığından şüphe etmiş, ikimizle bir konsültasyon istemiş «Falsomu meydana çıkarmayın!» diye yalvarıyor. Ne dersin üstadım ?

Birinci doktor — Bir aile faciasının önüne geçelim derim!..

Istıranca Eteklerinde

Yazan: *Mükerrem Kâmil Su*

№: 7

Necmiye atıldı:

— (. . . Köy) kıralıçesi on yıllık evlilik hayatını arkada bırakıyor; on birinci yı'a başlıyor.

Malike yine dik sesiyle seslendi :

— Uğurlu olsun..

Onun sesine hepsi katıldılar. Ve coşkun bir el şakırtısı içinde hep bir ağızdan genç kadının saadetini kutluladılar.

***

Berrinin teklif etmesine lüzum görmeden Nesibe, akşam yemeğine kendi kendilerini davet etti. Kocasının sinirleneceğini düşünen genç kadın, üzüntüsüne belli etmeden ona karşılık verirken, hiç olmazsa onlarla büsbütün yalnız kalmamaları için, Suphileri de çağırdı. Misafirler dağıldıktan sonra kocasına bir teskere yollayarak meseleyi anlattı.

Cevat da bö'ük odasında yakın arkadaşlarıyle toplanmış; küçük bir eğlenti yapmışlardı. Çünkü Orduevinin yapılışı daha bitmemişti. Abdi ve Suphi ile yokuşu inerken heyecan duyuyordu. İçinde on yıl önce ne varsa.. nasıl bekleyiş, sevinç, şaşkınlık ve derin bir hasret çağlıyorsa,. şimdiki duyuşu da aynı idi.

Evlilik hayatını, değişikliği olmadığı için basit bulanlar, bir çatı altında yıllarca beraber yaşamanın pek sıkıcı birşey olduğunu söyleyenler.. ve bu hayata nihayet bir yıldan faz'a dayanmanın imkânı olmıyacağını ileri sürenler, ne kadar yanılıyorlardı.

Cevat kafasından kalbine, kalbinden sinirlerine yayılan on yıllık tatlı hatıraların ılıklığı içinde, ne yüzden kamçılayan soğuk rüzgârı, ne de ayaklarının bastığı yeri örten karı korkunç buluyordu. Onun içinde, güzel bir genç kadından gelen saadet öyle bir güneş yaratmıştı ki.. karlar altında kaybolan yamaçlara, koca Istıranca ormanlarına başıboş bir rüzgâr gibi dalmak, onun için işden değildi.

İçindeki saadet ateşi, koca tabiatın kar yığınını bir anda eritecek kadar kuvvetli idi. İçinden: «Neyim eksik diyordu. Neyim eksik?!...

İyi çalışıyorum. Bölüğüm alayın gözbebeği. Hiç bir teftişte, hiç bir manevrada yüzüm kara çıkmadı. Kazancım yolunda. Küçük yuvamın hiç birşeyi geri kalmıyor. Dünyanın en güzel, en temiz, en güvenilir, ince hisli bir kadına sahibim.

İki yavrum var. Evimde canımı sıkacak, sesimi dikleştirecek ve sinirlerime yaşama bıkkınlığı verecek bir tatsızlık olmiyor.

Hayattan daha ne istiyebilirim?

O böyle düşünürken Suphi ile Abdinin şakaları boşuna geçiyordu.

Büyük kapıdan içeri girdiler.

Cevat, merdiven başında güler yüzü, pırıltılı gözleri ile kendisini bekleyen küçük kadına kollarını açtı. Önce onun ince parmak uçlarını koklaya koklaya öptü. Sonra da yanan dudaklarını, karısının kötü duyguların gölgesi ile kararmıyan temiz eline dokundurdu Nesibenin sesi omuz başlarında öttü:

— Abdi öğren.. bak, bak ta nezaket öğren ! Bay Cevat karısına ne kadar iyi muamele ediyor.

Yüzbaşı Abdi bozuldu. Gülümsemek istedi, yapamadı.

Necmiye kocasının kulağına birşeyler fısıldayarak onu misafir odasına götürdü. Ev sahipleri, dostlarından izin alarak yemek odasına geçtiler. Yalnız kaldıkları zaman Cevadın ilk işi karısını kucaklamak oldu :

— Berrin, bu gün seni her günkünden, her zamankinden çok daha fazla seviyorum. Bazan bu sevginin coşgunluğu korkutuyor beni.

— Niçin Cevat ?

— Sana kanamadan öleceğim. Yahut seni kaybedeceğim diye titrediğim zamanlar oluyor.

— Bırak Cevat bu sözleri.. bu en mes'ut gecemizde ölümün, kayıbın yeri var mı? Biz daha çok uzun yıllar beraber yaşayacağız.

Çocuklarımızı büyüteceğiz. Onların saadetlerini göreceğiz. Dur bakalım hele.. önümüzde yapılacak öyle mühim işler var ve yolumuz daha okadar da uzun ki.. mızıkçılık yapıp bu yolda biribirimizi yalnız bırakmağa imkân yok.

Cevat bu söze kahkahalarla güldü. Beraberce yemek masasını hazırladılar.

Misafirler iyi ısıtılmış odadan içeri girince büyük bir hayranlık duydular : Keten örtüler, peçeteler çok iyi kolalanmış, masanın üstünde küçük çam dalları ve pek hoş dizilmiş yapraklar.. gümüş gibi parlıyan çatal, bıçak takımları içlerini açtı.

Hele Berrinin memleketçe meşhur yemekleri birer birer gelmeğe başlayınca, keyifleri büsbütün arttı. Erkekler bu kadar nefis bir böreği, böyle ince açılmış bir tatlıyı hayatlarında yemediklerini söylerlerken Cavat seviniyordu. Onda, büyük bir sınavda muvaffak olan çocuğunu seyrederken duran, bir baba hali vardı.

Bu gecenin şerefine şarap içtiler, dans ettiler, şarkı söylediler, zarif salon oyunları oynadılar.. şenlikleri arasında Nesrinle Nahidin yıldırım telgrafları, gecenin saadetini, neşesini, temiz bir mana ile çiçekledi.

O kadar iyi eğlendiler, okadar çok güldüler ki...

Sabaha karşı ayrıldıkları zaman saadetten, şenlikten adeta yorgun düşmüşlerdi. Cevat karısıyle yalnız kalınca, ilk gecesini yaşayan bir delikanlı heyecanını duydu. Berrin soyunurken gözlerini karısının beyaz yuvarlak omuzlarından, biçimli kollarından, zarif bacaklarından ayıramıyordu.

Uzun beyaz geceliği topuklarına kadar güzel vücudünü sarıyor; bol ipek kıvrımları dalgalandıkca vücudünün nefis çizgileri görünüyordu.

Cevat karısını şezlonga oturttu. Kendisi de alçak bir iskemle çekerek çenesini genç kadının dizlerine dayadı.

Konuşmıyorlardı. Büyük bir his ve heyecan dakikası içindeyidiler.

Berrinin parmakları kocasının başında yavaş yavaş dolaşıyor; Cevadın gözleri kestane kabuğu renkli gözlerin yangınında eriyip gidiyordu.

— On yılı.. mesut, pürüzsüz on uzun yılı arkada bıraktık sevgilim. Yeni bir yılın ilk yaprağını çeviriyoruz. Uğurlu olsun.

— Uğurlu olsun Cevatcığım. Bu yılımız da ötekiler gibi güzel, sağlıkla ve saadetle geçsin.

— Beni yine seveceksin, eskisi gibi yine hep tatlı olacaksın değil mi?

— Elbet...

Bunu o kadar nazlı, o kadar ezgili bir sesle söylemişti ki... Cevat olduğu yerde doğruldu, karısını kolları arasına alarak pencere başına götürdü. Dışarıda rüzgâr susmuş, kar kesilmişti. Gökyüzünün tunuk yıldız ışıklarına bakarak derin bir sesle:

— Seni incitmiyeceğime yemin ederim Berrin dedi. Bu yılımızda geçenler gibi.. hatta onlardan çok daha iyi, çok daha renkli ve şen geçecek...

* * *

Yılbaşı gecesi.

Orduevinin yapılışı bittiği için iyi bir aile toplantısı var.

Asteğmen Ragıp da küçük Nerime ile nişanlanacak.

(... köyün) subay aileleri günlerden beri hep bu fevkalâde gece için hazırlık yaptılar.

Misafirler, iyi ısıtılmış odadan girince, büyük bir hayranlık duydular...

Teğmen Nedimin karısının eli biraz dikişe yakışıyor. Başına koşan koşana.. Şıklıkta, iyi giyinmekte herkes biribirini geçmek sevdasında..

Nihayet bütün telâşlar durmuş, patırdı keslmiştir. Orduevi ağaç dalları, yapraklar, ışıklar, renkli kâğıtlarla süslenmiş, yeni salonun duvarlarına büyüklerin portreleri dizilmiş, bayraklar çekilmiştir.

Cevat bu toplantıya gitmek istemiyor.

Onda tuhaf bir hal, bir yorgunluk, bir kırıklık var gibi..

Berrin üzüntü içinde. Gitmiyecekleri için değil, kocasının hasta olması ihtimali ile ürkerek, akşamdanberi onun dizlerinin dibinden ayrılmıyor:

— Nen var Cevat, hasta mısın?

— Değilim.

— Birşeye mi canın sıkıldı?

— Hayır..

— Fakat hiç şen değilsin.

— Sana öyle geliyor.

— Bana öyle geliyor değil, sende birşey var!

— .....

Berrin ağlıyacak gibi..

Yeni yıla girerlerken yuvalarında bulut, durgunluk falan istemiyor.

Uzun uzun susuyorlar.

Necmiyenin tezkeresi ile genç kadın harekete geçiyor:

— Yüzbaşı Sephiler «bize uğrayın, beraber gidelim» diyorlar. Ne cevap vereyim Cevat?

— Sen bilirsin.

Berrin ne olduğunu, ne olduklarını anlamamaktan gelen bir şaşkınlık içinde.. Bir tezkere daha.. Nesibe: «Size uğrayacağız, hazır mısınız?» diye soruyor. Cevadın gözbebeklerinde garip bir ışık yandı, söndü.

Birden, saatlerdenberi üstüne çöken sıkıntının dağıldığını hissederek karısına seslendi:

— Hazırlan karıcığım. Bu geceyi evde geçirmek haksızlık olacak!

— Kime karşı Cevat?

Yüzbaşı, birşey anlamıyan boş bakışlarla karısına baktı.

— Hiç.. Yani komutana karşı falan tuhaf olacak da..

Berrin, hazırlanmak üzere yatak odasına geçti. İçinde birşey kırılmıştı. Nereden ve nasıl geldiği belli olmayan yabancı bir his, varlığına sokulmuş, içi sızlamıştı. Yanmıştı.

Kalbinde öyle birşey olmuştu ki, genç kadın bunun niçin böyle olduğunu henüz anlayamıyordu. Elbise dolabının önünde seçeceği rengi düşünürken, yeni yaptığı mavi tuvalet gözlerini çekti. Her zaman giyinirken omuz başında bekliyen, kendisine yardım eden Cevat, şimdi odada yoktu. Genç kadın büyük bir şaşkınlık içinde hazırlanırken, yeni yıla hiç de iyi girmediklerini düşünüyor; fakat yine içinden bir ses: «Geçecek.. Lâkin ne var ortada? Küçük birşeye canı sıkılmış olabilir. Toplantıda açılacaktır.. ve gece yarısı muhakkak, muhakkak değişecek, ışıklar sönünce eski yıllar gibi.. derin bir saadet içinde yıl değişecektir» diyordu.

İşi bitip de son defa kendisini aynada görünce, birden herşeyi unutarak gözleri güldü. Pırıltılı bir deniz gibi küçük, kabarık dalgalı kumaş vücudunu öyle iyi

Arkası 24 üncü sayfada

KABAHAT KİMİN?

★

Salon geniş, koltuklar rahattı, ve hepsinde genç kızlar, genç erkekler oturuyorlardı. Masa üzerindeki gramofonda, step kraliçesi Cinger Rojerin, bir plâğı çalıyordu.

Bir köşede oturan kumral genç kadınla, zayıf bir genç adam; konuşmaları, gramofondaki plâğı duymıyacak kadar derin, bir münakaşaya dalmışlardı.

Sesleri alçalıp yükseliyor, yüzleri gülüp somurtuyordu.

Bir aralık evin genç kadını, gramofonun iğnesini kaldırdı. Salona bir sessizlik çöktü. Onların konuşmaları duyuldu. Hepsi susarak, genç erkekle, kumral kadını dinlemeğe koyuldular.

Dünün ve bugünün kadını, yine dünün ve bugünün erkeği, yeni yaşayış, yuvaların yıkılması üzerine münakaşa ediyorlardı.

Zayıf genç adam, hukukcuydu. Mahkemede; aldatılan, parası israf edilen zavallı bir kocayı müdafaa eder gibi, kendi cinsini koruyarak söz söyliyordu:

— Cemiyetin bugünkü yolsuzluğuna, bozukluğuna, hep kadınların, idaresizliği ve iradesizliği sebep olmuştur. Eski kadın, lüzumsuz para sarfetmez, etmeği aklına getirmezdi. Bir tek çarşafı bir yıl, iki yıl, moda kelimesini bilmeksizin, memnuniyetle giyer, onunla gezebilirdi. Fakat, bugünün kadını haristir. Kocasının büdcesini düşünmez, komşusunun bilmem kaç çift ayakkabısı, yine kaç kat elbisesi, mantosu var diye, kocasını vırvır yemekten çekinmez. Ne kadar imkânsız olursa olsun, arzularının yapılmasını ister. Ve bu istekler hiç tükenmez, bitmez, sonu gelmez. Koca, bu sonu gelmeyen arzuları yerine getirir, fakat arzular yapıldıkca genişler, büyür. Parası az, kazancının artması imkânsız kocalar, bu vırvırları dinlemeğe mecburdurlar. Aylar, yıllar böyle geçer. Günün birinde kadın, isteklerini yapacak birini bulur, çıkar gider.

Kumral genç kadın, dayanamıyarak güldü, ve erkeğin sözünü kesti:

— Ya!.. Demek ki, bugünün kadını bukadar kuşbeyinlidir. Vırvırlarile kocasının başını yer, usandırır, buna rağmen kocası soluksuz, onu dinler.. ve sonunda, kadın bir başkasını bulur gider, öyle mi? Ve bütün bu yüzden mi yuvalar yıkılıyor? İnsanlar bedbahtlığa, sefahate doğru gidiyorlar? Cemiyet bu kuşbeyinli kadınların uğruna mı bozuluyor?

— Tabiî, başka ne sebep olabilir ki!

— Tek taraflı düşünüyorsunuz. Biraz müsamahalı, biraz daha geniş görüşlü olursanız, kabahatları paylaşabiliriz... Ve bugünün kadınının, dünün kadınından, daha az farklarla ezildiğini, cemiyetin, onun omuzlarına ağırlıklar yüklediğini görürsünüz... Erkeklerin yine eski erkekler gibi, yaşadıklarını gözönüne getirelim. Haremde cariyelerle yaşayan, çifte çifte karıları olan, büyük babalarımızın bugünkü torunlarının tek karısı; fakat çifter çifter metresleri, flörtleri, dalgaları var. Bunlara, dostluk, arkadaşlık isimleri altında, yuvanın kapıları daima açıktır. Kadın, eskiden kocasının odalıklarile nasıl bir evde yaşıyorsa, bugün, kocasının metresini, dost diye evine alıyor, elini sıkıyor. Bugün cemiyet kadına, eskisinden daha ağır yükler yüklemiştir. Erkek, karısından çok şeyler bekliyor, istiyor. Erkeğe becerikli, güzel, giyinmek bilen, konuşan, yüzen, spor yapan, iyi evlât yetiştiren, meclis idare eden, mükemmel ev kadını,

◆

Yazan:

CAHİT UÇUK

◆

Erkeğe: güzel, spor yapan, meclis idare eden, mükemmel bir salon kadını lâzımdır.

SÖYLEYEN KALBİMDİR: 6

Yazan: Tevfik Tanyolaç

İnce dudakların, kanmıyan bağrımı serinleten buselerin pınarı olmadılar ve olmıyacaklar.. biliyorum.

Ben, neden, bu yakan serinliği içmiş gibiyim. Söyle!.. Ve dudaklarımda hiçbir alevle silinmeyecek bir ıslaklık var. Neden?

Biliyorum :

Bu pınar, ah bu pınar, karanlıktan kurtulmak için çırpınan, düğüşen ruhumun şafağıdır.. Hiç doğmıyacak şafağı...

Ve yine ben, biliyorum ki, bu şafak, sabah isteyen gecelerimin bir tesellisidir. Yuvalarından düşmesin diye, anlarının at kıllarile bağladığı kırlangıç yavruları gibi yem bekleyen, ağzı açık kırlangıç yavruları gibi ruhunu özleyen gecelerimin tesellisidir bu şafak!..

Yoldaşım; çok doğular gördüm, fakat hiçbiri, bu doğmıyan ve batmıyan şafağı, dudaklarının şafağı kadar benim ruhumu kamaştırmadı. Varlığımın muhassalası olduğunu haykıran ruhum, yarattığın hava içinde kanatlarını çırpıyor.

Kıskanç güneş, yücelere kavuşmak, yüceleri aşmak isteyen bu kanatlar için en kızgın oklarını atıyor, senin yaratıcı elinle atıyor.. bu alev oklarını. Ne yazık!.

Yıldızlar, nasıl birer mermidir?.. Gel, kanatlarıma sor!.

Ne çıkar!. Senin verdiğin herşeyden üstündür.

Uçurumlarda kıvranırken, bana, kehkeşanları sargı edip güneşin yarasına sardıracak kudretin pınarını senden aldım.

Fakat yoldaşım, okların, sakınmayan o ince yeri tam bulmaktadır.

Onları saldığın zaman, gözlerime bak! Dudaklarının söylediklerini gözlerin söyleyemez. Biliyorum, biliyorum, hepsini biliyorum. Senin kalbime saldığın her ok, senin taptığım insan kalbinden bir parçadır, biliyorum.

İnce dudakların, kanmıyan bağrımı serinleten puselerin pınarı olmadılar ve olmıyacaklar.. Biliyorum, biliyorum ben.. Seven, benim, ben.. Sen, alınmayan ve alınmıyacak olan bu pusenin erişilmeyen lezzetini yaşayan benden alamazsın. Hâlbuki, rüzgâr, hergün gül dudaklarından birer penbe yaprak koparıyor, benim de ömrümden..

İnce dudakların, kanmıyan bağrımı serinleten buselerin pınarı olmadılar ve olmıyacaklar.. biliyorum.

Salon kadını, sırasında arkadaş olabilen kadın lâzımdır. Bütün bunları şahsında toplayamayan kadın; kocasını her dakika kaybetmeğe, elinden kaçırmağa mahkûmdur. Sonra erkeğin aldatabilmesi hoş görülür. İstediği zaman bahaneler, uydurulmuş sebeplerle çantasını alıp evden çıkabilir. Bu zaman zarfında, istediği kadınla, istediği yerde kalabilmek, gezip, gezebilmek hakkına maliktir. Daha doğrusu bu hakkı, kendi kendilerine vermişlerdir. Kadın, kocasının nerede ve kiminle olduğunu bilse bile, oturacak, gidenin dönmesini bekliyecektir. Eğer, avunmak için gezerse, birkaç dost arkadaşı ile dolaşırsa; cemiyet, muhit, kocasının yaptıklarını o yapmış gibi, bütün mesuliyetleri onun omuzlarına yükler. Kadın bekleyecek, kadın ağlayacak, kadın üzülecek te.. ancak bunlara karşılık: "Zavallı kadın ne kadar bedbaht!„ sözlerini hakkedebilsin!. Koca, eve gelmeyebilir. Gelmezse ne olur? Karısının yiyeceği var, oturacak odası, ışığı var, pek güzel beklesin işte... Ama, ılık yaz gecelerinin mehtabı onun sinirlerinde dolaşıyor mu? Kışın fırtınaları onu korkutuyor, üşütüyor mu? Bunlar, sorulacak, anlamağa değer şeyler değildir. Erkek, gündelik zevkleri peşinde koşarken, kadının ayni ihtiyaçları duyacağı akla gelmez.

Erkek, genç kadının sözünü kesti:

— Coştunuz bayan... Bana da sıra verin söyliyeyim. Kadının da erkek gibi zevk peşinde koşması, gündelik arzulara takılmasını hoş mu buluyorsunuz?

— Göklerde tayyareler, denizlerin dibinde balık gibi yüzen gemiler, havaların dalgaları içinde, sesleri, resimleri, dünyanın bir ucundan öbür ucuna gönderen makineler devrinde; hâlâ, on sekizinci asrın derebeylik, şövalyelik zamanlarından kalma, eski küflenmiş bağlara sadık kalınabilir mi?

Güzelliğe, daha mükemmele doğru yürüyen, ilerleyen, değişen dünyada erkekle atbaşı gidebilen, onun çalıştığı lâboratuvarda, fabrikada, gökte, denizde çalışan.. onun erişebildiği, yapabildiği herşeyi kavradığını, aklıyle gösteren kadın, büyük ninelerinin hayat tarzına nasıl boyun eğebilir? Ve bugünün cemiyeti, kadından, eski zamanki yaşamak tarzını nasıl isteyebilir? Bunu istemeği hangi kuvvet ona vermiştir? Kendi telâkkilerinizle kadını yine eskisi gibi görmek dileseniz de, ezilmek tehlikesinde kalan kadın, haklarını istemeği biliyor, hayatın bugünkü yolunda, gönlünün dilediği şekilde yürüyor. Ve siz bütün kusurlu, kabahatlı bulmalarınıza, ağır hükümlerinize rağmen bunun önüne geçemiyorsunuz...

— Yine sizler ziyanlı çıkarsınız!.

— Kâr, ziyan meselesi mevzuu bahs değil, bizim için yaşamak, rahatca soluk alabilmek lâzım.

Genç erkek ayağa kalkarak:

— Bana izin dedi. Münakaşamız bıtmedi. Beni mat ettiğinizi sanmayın...

— Ben de söylemekten yorulmadım henüz...

* * *

Genç erkek, odadan çıkınca, içeri, ince uzun boylu, siyah saçlı, solgun yüzlü bir genç kız girdi. Gözleri ağlamaktan kızarmıştı. Erkeğin boş bıraktığı koltuğa, kendini attı.

Kumral kadın, onun solgun yüzüne, yorgun bakışlı yaşlı gözlerine baktı:

— Ne oldun İren? Niçin ağladın?

Genç kız, hıçkırarak, mendilini gözlerine kapadı. Evin genç kadını, onun yerine cevap verdi:

— Her davada erkekler haklıdırlar. İşte İren misal. Bütün parasını nişanlısına verdi. Adam, işlerini yoluna koydu. Mağazası, kızın paralarile işlek bir hale gelerek iflâstan kurtuldu. Cebi para tuttu. Ve tabiî kızın yaptıklarını unuttu. Şimdi onunla, sade samimî, içli bir kız olduğu için evlenmekten vazgeçmiş, nişan yüzüğünü geri istiyormuş... Evet, daima erkekler haklı, kababat kadınların...

Genç kadının yüzünde öyle ateşli bir isyan ve kin tutuşmuş, sesi öyle alay dolu idi ki; odadakiler güldüler.

Kumral kadın, gözleri yaşlı bırakılan kıza uzun uzun bakarak mırıldandı:

— Onları sevdiğimiz, koruduğumuz için, elbet ki kabahat bizim..

Resimli Ay'ın

İlkteşrin sayısını mutlaka okuyunuz. Bir çok değerli makale, röportaj, hikâyelerden başka, Ragıp Şevki'nin çok büyük emekler sarfile yazdığı: EFELER adlı memleket romanı ile (Bir kadın kocasını bu kadar sevebilir mi?) polisiye romanı bu sayıda tefrika edilmektedir.

FİKİR ADAMLARININ EVLİLİKLERİ

Büyük adamların pek çoğu evlilik hayatlarında mes'ut olamamışlardır. Bunun sebepleri pek çoktur. İlkönce hatıra gelenler:

I — Tesadüfün hatasıdır. Bu gibi çiftler biribirlerinin eşi olarak yaratılmamışlardır.

II — Fikir adamları ideallerinin esiri oldukları için, en sevdikleri şey okumak, yazmak ve düşünmektir. Hiç denilecek kadar az bir vakitlerini ancak karılarile meşgul olmağa ayırabilirler. Bu ise en basit bir kadın için bile kâfi değildir. Kadınla, bir çocuk kadar meşgul olmak lâzımdır. Hattâ Şopenhaver kadınları büyük çocuklar diye kabul eder. Onların çocuk sevgilerini de, kendilerile aynı seviyede olmalarına hamleder. Betbin filezofla beraber düşünen müfrit kimselerden olmak, hakprestlik olmaz. Yalnız şurası muhakkaktır ki bir kadına en ağır gelen şey: ihmal ve alâkasızlıktır. Bilhassa kocasının ihmali. Fikir adamlarının karıları ise ihmale katlanmak mecburiyetindedirler. Böyle olamayınca geçimsizlik başlar.

Garip tesadüfdür ki büyük adamlar ekseriya basit ve az tahsilli kadınlarla evlenirler. Kendilerinden fazla birşey beklemesinler diye mi, nedir?

III — Fikir adamları içinde karılarını çılgınca sevenler de az değildir. Böyle olmasına rağmen onlar da izdivaçlarında saadet bulamamışlardır. Çünkü sevgiyi, aşkı bütün şumulile, bütün derinliği ve inceliği ile duyan ve yaratan bir fikir adamı, karşısındakinden aynı derecede mukabele bekler. Karısı ise henüz sevmek için sevmek nedir bilmeyen, âdet olduğu için izdivaç hayatına atılmış bir insandır.

Bir araya getirdiğim birkaç büyük adamın hayatında bu tezatlar, anlaşamamazlıklar açıkca görülecektir:

Molière:

Başına geçtiği bir kumpanya ile 12 sene eyaletlerde dolaştı. En güzel komedilerini bu seyahatlerde yazdı. Kendisine uzun yıllar ıstıraplar veren hayat arkadaşını, bu tiyatrodaki kızlardan seçmişti. Kız 19 yaşında, kendisi 40 yaşında idi. (Bu kızın, evvelce Molyerin sevdiği, kumpanyanın eski sahibi olan kadının kızı olduğu, şairin bilmeyerek kendi kızını aldığı şayiası yalandır.) Molyer karısını çok seviyordu. Kadın da o nisbette hırçın, çapkın, sadakatsiz, kalpsiz birşeydi. Molyer on bir sene kadının herşeyine katlandı. Bu müddet zarfındaki yazılarına bakılırsa, güldürücü bir kalıp altında gizli bir keder vardır. Karısından ayrılmağa çalışmış ise de, gönül bağını bir türlü koparıp atamamış ve ömrünü bir trajedi haline sokmuştur.

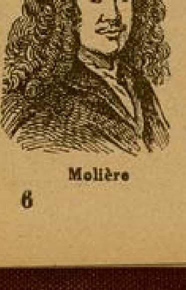
Molière

"Mysantrope" adlı eserinde gizli hıçkırıklar vardır. (Amfitrion) da ise kendi evlilik hayatile alay etmiştir. Molyerin komedileri kendi ömür defterinden koparılmış yapraklardır ki o, bunları komedi ile maskelemiş, cazip bir kıymet haline sokmuştur.

Dostoyevski:

Dostoyevski

Siyasî sebepler yüzünden Siberyaya sürülmüştü. Orada oynak bir kızla evlendi. İkinci Aleksandra yazdığı bir mektup onun Petersburga gelebilmesini temin etti. Fakat bu afdan sonra karısı pürüzlerini Dostoyevskiye itiraf etti:

— Seni hiçbir zaman sevmedim. Benim başka bir sevdiğim var, onu hâlâ seviyorum. Yine ona gideceğim! dedi. Ve evini terketti. Bu hadise muharririn bütün hayatınca ıstırap çekmesine vesile oldu. Yaşadığı her aşk hayatında ihanetle, hicranla, anlaşamamazlıkla karşılaştı. Polin adındaki ikinci sevgilisi de bir Fransızla Parise kaçtı. Fakat bu kızın, sevgilisi Fransızdan gördüğü ihanet üzerine, muharriri çağırmasına tereddütsüz koştu. Ve bu kızla evlendi. Polin, her gezdikleri yerde Dostoyevskiye ihanet ediyor, o da her acıya boyun eğerek ıstırabını eserlerinde yaşatmağa çalışıyordu.

Tekrar nişanlandığı bir kızla, siyasî anlaşamamazlık yüzünden kısa bir zaman sonra ayrıldı.

Geçirdiği neticesiz aşklar Dostoyevskiyi serseri, kumarbaz, ayyaş yapmıştı.

A. Strinberg: **(Meşhur İsveç muharriri 46 eserin sahibi):**

Bu zatın kadın düşmanlığı ün almıştır. Bunu Madmazel Jüli ve Baba adlı eserlerinde açıkca görmekteyiz. Üç defa evlendi ve geçimsizlik yüzünden ayrıldı. (Bir delinin itirafları) adlı tercümei halinde evlilik hayatında çektiği ıstırapları anlatır. Üçüncü karısından ayrıldıktan sonra münzevi bir bekâr hayatı sürmeğe başladı. Sokakta herkesten kaçıyor, kimseye görünmek istemiyordu.

Son senelerinde sevgi, hayat sempatisi onda bâsübadelmevte uğratmıştı. Bu olgunluk çağında sevgiyi bir kere daha denemek istiyordu; kinsiz, nefretsiz bir sevgi arıyordu. Fanny Folkner adlı bir genç kızda, yıllardanberi aradığı meziyetleri bulmuştu. Altmışıncı yıl dönümü büyük merasimle kutlulandığı bir gün, kızla balkonda ıssız sokaklara bakarken sevgilisinin kulağına eğilip:

Mozart

— Kadın cazibesinin ne olduğunu, şimdi, altmış yaşıma geldiğim zaman öğrendim.

Genç kız hiç birşey söylemedi. Muharrir birkaç gün sonra:

— Benimle nişanlanmak ister misiniz?, dediği zaman mütereddit ve çekingen bir eda ile:

— Peki! demek mecburiyetinde kalmıştı. Fakat kız yalnız kalınca hüngür hüngür ağlamağa başladı ve beş gün sonra:

— İmkânı yok! cevabını verdi. Yerinde donakalan koca adam:

— Sana ıstırap vermek istemem. Sen ne zaman istersen o zaman! dedi. Kız çok düşündü. Fakat aradaki yaş farkı onları biribirinden uzaklaştırıverdi.

Mozart:

36 yaşında ölen musikişinas, karısının nobranlıklarına daha fazla dayanamamıştır. Müsrif ve savruk olan bu kadın Mozartı, durmadan çalışmak mecburiyetinde bırakmıştı. Bu müzmin faaliyet onu hastalıklara müstait kıldı. Öldüğü zaman hiç parası yoktu. Birçok da borcu vardı. Kimse yardımına gelmedi. Cenazesi belediye tarafından bir çukura atıldı.

Yazan:

ENVER NACİ

Tarih Dedikoduları:

Şeker Severim, Fakat Nebat Şekeri Sevmem

Rus Çarı üçüncü Aleksandr, Kırımda Yalta deniz sarayına, yazı geçirmeğe gelmişti. Böylece Osmanlı imparatorluğu hududuna yakınlaşmış oluyordu. Bir başı taçlı, komşusu devlet hududuna yakın gelirse, hususî memur gönderilerek hatırı istifsar edilmek, ve tazimat arz kılınmak; devletler arasındaki teşrifat kaidelerindendi. Sultan Aziz zamanında Rus Çarı üçüncü Aleksandrının Yaltaya gelişini selâmlamak için Hariciye nazırı Keçeci zade Fuat paşa gönderildi. Zaman, nazik bir zaman idi. Girit meselesi çıkmış; Rusya, Girit âsilerini himaye ve teşvik ediyordu. Çar, Girit meselesini açacak diye Fuat paşanın yüreği atıyordu. Girit sözü açılırsa, ne diyeceğini, ne söyliyeceğini Fuat paşa düşünüp duruyordu. Yalta deniz kenarı olduğu gibi, Çarın sarayı da deniz kenarında ve taraçası deniz üzerinde idi. Fuat paşanın ziyareti ikindi çayı zamanına tesadüf etti. Üçüncü Aleksandr, Fuat paşanın kadehine yalnız çay döküp şeker katmadığına dikkat etti; ve Fuat paşaya Fransızca olarak:

— Fuad! Est-ce que vous n'aimez pas le sucre? (Fuat şeker sevmez misiniz?) dedi.

Fuat paşa:

— Oui' Majesté! J'aime le sucre; mais pas le sucre Candie [1]. (Evet haşmetmeap! şeker severim, fakat nebat şekeri sevmem.)

Mukâbelesinde bulundu ve çayına şeker kattı.

Osmanlı Hariciye nazırının bu kelime oyunu, Çarın pek hoşuna gitti ve ona:

— Ne vous inquietez pas Fuat; nous ne parlerons pas de Crète [2].

Karşılığını verdi. Ve bütün bu mülâkatta Girit meselesinden hiç bahsedilmedi. Böylece Fuat paşa da siyasî bir muvaffakiyet kazandı. [3]

[1] Candie kelimesi Fransızcada nebat şekeri manasınadır. Sucre Candie nebat şekeri demektir. Fakat Candie kelimesi has isim olarak kullanıldıkta Girit adasının Hanya şehrine delâlet eder.

[2] Fuat! endişe etmeyiniz. Giritten bahsetmiyeceğiz.

[3] Bu fıkrayı nakleden Antuvan Minas efendidir.

Ada Negri **(İtalyan kadın şairi)**

Kendisine evi cennet bildiği için, hürriyete susamışken yine evlilik kayıtlarile bağlanmaktan geri kalamadı Fakat izdivaçta umduğu saadeti, hassasiyeti hiç bulamadı. İzdivaç müessesesi - kocası fazla kabiliyetli bir adam olmadığı için olacak - ona mihanikî göründü, anlaşamadılar, geçinemediler.

Sadi

Yıllardanberi karı koca arasına bir hoşnutsuzluk seddi çekerek genç şairin ruhunda sağır gürültülerle gürüldeyen memnuniyetsizlik nihayet dışa vurdu. En günahsız bir lâfın bir suç kesildiği bir evde yaşamak imkânsızdı. Böylece Ada Negri ile kızı menfa yoluna düştüler. Yuvasının sıcak havasını, âşığı olduğu hürriyete feda eden bu kadın kızıyle meşgulken nefretini unutuyor, menfanın ıstırabını biraz daha eksik hissediyordu.

⁂

Filezof Sadi:

Ehli Salip seferlerinde Tarabulus Şam istihkâmlarında amelelik yaparken frenklere esir oldu. Halep eşrafından bir tüccar üstadın kıymetini takdir ederek bedelini verdi, kendisine köle yaptı. Fakat Sadiyi, anladığından çok yüksek bulunca ona kızını verdi. Sadinin karısı çekilmez bir mahlûktu. Her zaman onun köleliğinden bahseder, Filezofun meziyetlerini hiç anlamazdı. Daha fazla dayanamıyan Sadi, bir gün başını alıp düşmana esir olmağı bu kadından kurtulmağa tercih ederek, seyahate çıkmıştır.

Puşkin

A. Puşkin:

Yedi sene süren evlilik hayatında, evlendiği 16 yaşında, bir çocuk denecek kadar toy kadının ufak tefek hoppalıklarını hoş görmeğe alışmıştı. Fakat karısının son şımarıklığı şairin hayatına malolmuştur: Çok sevdiği güzel karısına Rus ordusunda hizmet gören bir ecnebî zabitinin kur yapmakta olduğunu görmüş, onu düelloya davet etmiştir. Ve aldığı büyük yaranın tesirile 13 gün sonra hayata ebediyen gözlerini kapamıştır. Bu kur meselesinde yabancı zabiti saray tarafından, Puşkini ortadan kaldırmak için saldırılmış bir adam"olarak gösterenler vardır. Ayrıca kadının da ona karşı mütemayil olduğunu ileri sürenler de oluyor. Ne olursa olsun şairin hayatına kıyan karısıdır. Onun sevgisini, kıskançlığını anlayıp arzularına uygun yaşaması lâzımdı.

Goethe:

Bu büyük Alman dâhisi birçok aşk maceraları yaşadıktan sonra Waymor'da saray müdürlerinden birinin karısına, kendisinden 7 yaş büyük olan bir kadına âşık oldu. Kocasından memnun olmadığı halde hislerine faziletini mağlûp edemiyerek, Göteye samimî bir dost kalmak istedi. Dâhi, ayaklarına kapandığı bir kadını arzularına ramedemeyince, aşağı tabakadan bir kızla tanıştı, onu evine aldı, çocuğu olduktan sonra evlendiler. Fakat bu izdivaçla aradığını bulamamıştı. Kadın güzelliği nisbetinde sathî, duygusuz, şekilperestti. Göteyi memnun etmekten çok uzaktı.

Gœthe

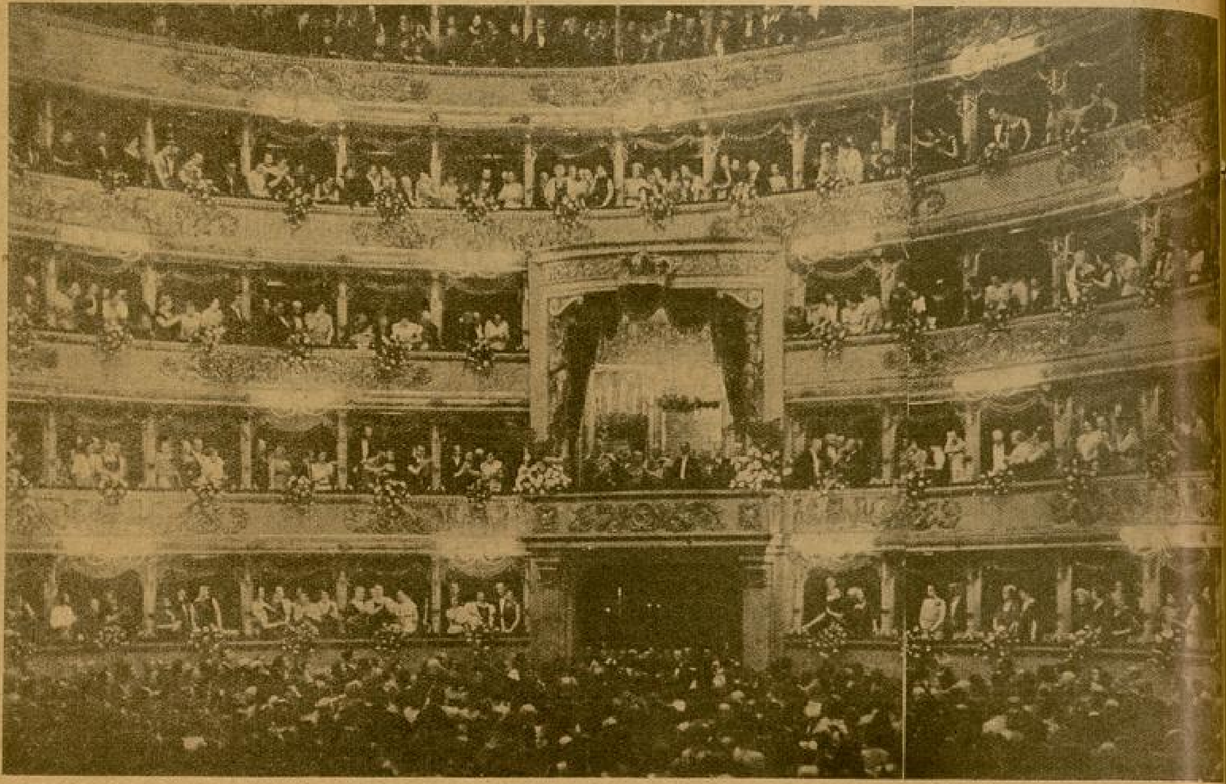

LEON KAVALLO *ve* PALYAÇO

Palyaço, meşhur İtalyan kompozitörü (Leon Cavallo')nun eseri olup lâyemut bir nam kazanmıştır. Yazıldığındanberi birçok seneler geçmiş olmasına rağmen, bugün halâ tazelik ve yeniliğini aynen muhafaza etmektedir. Kompozitör, Palyaço operasını meydana getirmeden evvel, birçok ufak tefek piyesler de hazırlamıştı. Lâkin, hernedense efkârı umumiye bu piyeslerini tutmamış, ve büyük musiki üstadının karnı doymadığı gibi, üstelik birçok kimselerden de hakaret ve fenalık görmüştü. Romanın ıssız bir köşesinde, daha doğrusu bir evin tavan arasında oturan büyük kompozitör, lâmbasını yakacak gaz bulamadığı gibi, karnını ısıtacacak bir sıcak çorbaya hasretti. Epey süren bu acıklı durumudur ki, onu bu büyük operayı hazırlamağa sevketmiştir. Leon Kavallo düşmüş olduğu bu vaziyet karşısında birçok his ve kanaatlerin tesiri altında kalmıştır. Bu his ve kanaatler de şunlar idi:

Gerek şair, gerek ressam veya artist, velhasıl Güzel sanatların altı şubesinden herhangi birinin müntesibi olan insan, açlığa mahkûmdur. Bu, onun ideali idi. Nitekim, büyük dâhi kompoze etmiş ol-

Yazan :

YAŞAR SİHAY

duğu (Palyaço) eserinde bu his ve kanaatlerini çok güzel tebarüz ettirmiş bulunuyor. Operanın proloğunda sanatkâr, fikirlerini pek sarih olarak ifade etmiştir. Ben, Napolide bulunduğum sıralarda Palyaçileri (San Carlo) tiyatrosunda seyretmiştim. Bu gün de seneler geçmiş olduğu halde, karilerime gördüğüm operayı bütün tafsilâtile anlatmağı faideli buluyorum. Perdenin açılmasile tiyatronun içinde yükselen (Arlekin) in seyircilere:

— "Müsaadeniz var mı? sesi oluyor ve perde arasından başı görünüyor. Sonra seyirciler tarafından müsaadenin verilmiş olduğunu farzederek, cidden büyük bir musiki şaheseri olan proloğu gür ve kıvrak sesile taganniye başlıyor:

— Temsilin başlamasına intizar buyurduğunuz şu sırada benim yalnız olarak karşınıza çıkmamı bağışlayınız. Şimdi perde açılınca eser sahibi «Eski soytarıları, maskaraları ve palyaçileri sahneye koyacak; ve bazı eski âdetleri kısmen burada yeniliyecektir. İşte, ben kulunuz (Arlekin)i bunları size izah etmem için gönderdi. Lâkin, ben size artistlerin gözyaşlarının sahte olduğunu ve çektikleri elem, ıstırapların, endişe edilecek şeyler olmadığını söylemeğe gelmedim. Hayır! Bilâkis, eserin sahibi size [hakikî hayattan bir sahne tasvir etmek] istiyor. Çünkü san'atkârlarında sizin gibi insanlar olduklarına kanidir. Eser sahibinin hayalinden bu gün size arzettiğim hakikat doğdu, ve bu eseri gözyaşlarile yazarken musikinin mad... ni temposu kendisini hıçkırığa boğ... du. Bu sahnede, kinin çirkin neticesi... ni göreceksiniz. Hiddet hırıltılarını ve... yeis kahkahalarını işiteceksiniz. Muhterem dinleyiciler, sizi fakir ve yoksul artist kulübemizde bizi tetkik etmeğe davet ediyoruz. Bizim ruhlarımızı tetkik edi... nız. Çünkü, biz de tıpkı sizler gibi et ve kemikten ibaret insanlarız; ve tıpkı sizin gibi bu fanî dünyanın havasını teneffüs ediyoruz. Zannederim artık maksadımı izah edebildim. Artık hikâyeni...

nasıl olup bittiğini dinleyeceksiniz!„ dedikten sonra perdenin arkasına çekildi ve perde açıldı.

Sahnede Orta çağın bir İtalyan köyü meydanlığını görüyoruz. Çocuklar oynaşıyorlar. Köylülerin ve kadınların işlerile meşgul olarak sağa sola gittiklerini görüyoruz. Uzaktan bir trampet ve davul sesinin yavaş yavaş yaklaştığını işidiyouz. Bu görülen kafile oyun vermek üzere gelen seyyar bir soytarı, palyaço kumpanyası. Çocuklar gürneş'e. Bu köy köy gezen zavallı soytarıları karşılamağa koşuyorlar. Soytarıların arabaları köy meydanına varınca köylüler tarafından istikbal olunduklarını görüyoruz. Palyaçi arabasından atlıyarak, toplanan ahaliyi o akşam vereceği oyuna davet ediyor. Burada(Kanyo) isminde bir adam var. Bu, hem palyaço ve hem de bu seyyar kumpanyanın müdiridir. Karısı güzel [Nedda] ise tiyatroda [Colombina] rolünü oynamaktadır. [Nedda] çok güzel bir kadın olduğundan toplanmış olan köylüler onu gözlerine kestiriyorlar.

Zaten, bu kadın bir palyaçonun, bir soytarının karısı değil mi ya! Onların arzularına niçin ramolmasın. Palyaço gelince, köylüler ona, niyetlerini yarım ağızla ihsas eden sualler sorarlar.

Palyaço bu esnada yüksek ve ahenkdar sesi ile her cihetle fevkalâde bir cevap veriyor. Burada [Leon Cavallo] nun musikisi o kadar manidardır ki, Palyaço sözleri söylemeyip yalnız besteyi mırıldanısa, cevabındaki hiddet, şiddet, haksız muamele gördüğü kanaati, namus fevecanları gibi muhtelif hisleri, insana anlatmağa bu musiki kâfidir. Palyaçonun köylülere cevabı:

— Ey Baylar!

Emin olunuz ki, böyle bir oyunu benim ile oynamamak daha iyidir. Tiyatro sahnesi ile hayat sahnesi biribirinden başka şeylerdir. Eğer sahne üzerinde Palyaço güzel karısını yakışıklı bir âşıkı ile bir odada yakalarsa, Palyaço orada ancak komik bir hitabe irat eder ve seyredenler şen, şatır, gülüp onu alkışlarlar. Fakat, baylarım, Palyaço karısını sahne üzerinde değil, lâkin sahne haricinde yakalarsa, komedi o zaman pek başka türlü biter. Onun için benimle böyle bir oyunu oynamamak daha iyi olur, der.

Bu sözleri işiden köylüler işi şakaya boğarlar ve mesele kapanır. Lâkin Silvio isminde genç bir köylü, Palyaçonun karısına abayı yakmış bulunuyor. Diğer taraftan esasen hafifmeşrep olan Colombina da bu gence karşı tarif edemediği hislerin uyandığını hisseder, kaş göz arasında biribirerine ilânı aşk ederler.

O gece, Palyaço tam sahneye [1] çıkacağı sırada Colombina'nın, yani karısının, birisile öpüştüğünü görür.

İşin farkına varan âşık derhal firar eder. Colombina da sahnenin içine fırlar. Fakat, Palyaço karısı ile öpüşen adamı teşhis edememiştir. Bu vak'a onu yeis ve ıstıraba garketmiştir. Elemin tazyiki tahtında gözü kararmıştır. Zavallı Palyaço bu vaziyette iken bile sahneye çıkıp rolünü oynamak mecburiyetindedir. Fakat, sahneye çıkmadan halka hitaben şu sözleri söyler:

Palyaçonun mübdii : Leon Kavallo

— Çılgın bir halde sahneye çıkıp rolümü oynamak içap ediyor. Fakat, ne söylediğimi, ne yaptığımı idrak edecek vaziyette değilim. [Kendisine hitap ederek] Buna rağmen kendini zorlamağa mecbursun. Çünkü sen bir adam değilsin! Ha! ha! ha! Sen sefil bir soytarı, bir Palyaçosun!

Soytarı hırkasını giydim, yüzümü de renkli pudralara buladım. Herkes para veriyor!.. Para veriyor, çünkü parası mukabilinde eğlenmek, gülmek istiyor. Ey Palyaço eğer, (Arlekin) senin karını çalmak isterse güler yüz göster ve... gül!... gül!... ey Palyaço... ve sen güldükçe ahali seni alkışlıyacak. Gül Palyaço!... gül... gül... harap olan aşkına, mahvolan muhabbetine gül! Kalbini zehirliyen, mevcudiyetini zehirleyen kedere rağmen gül! Soytarılık yap! Gül ve güldür.

Palyaço bu hitabeli taganniden sonra rolünü ifa etmek üzere sahneye dalar. Sahnede oynıyacağı piyesin mevzuu icabı olarak Palyaço karısı tarafından aldatılacak, ve karısını da başkası ile Yakalayınca âşıktan dayak yiyecektir. Zavallı Palyaço sahneye çıkınca, önceki vakadan mütevellit teessürüne rağmen kederini gizlemeğe muvaffak oluyor. Lâkin, piyeste tam karısının dostuyle yakalanması sahnesine gelince, artık dayanamıyor.

Hiddetinden gözleri kararmış, çılgın bir vaziyette zangır zangır titreyerek rol icabı dostu ile öpüşen karısının üstüne yürüyor: "Alçak! dostunun ismini söyle„ diye bağırıyor. Karısı işi alaya dökerek, piyesteki rolünü oynamakta devam ediyor. Seyirciler Palyaçonun bu hiddetini piyesteki rol icabatından zannederek kahkahalarla onu alkışlıyorlar. Bu alkış tufan karşısında Palyaço büsbütün çıldırıyor. Ve: "herifin ismini söyle! herifin ismini söyle diyorum sana!„ diye karısına hücum ediyor. Piyeste rolünü oynıyan zavallı Tedeo da Palyaçonun bu vaziyetini oyuna uydurmak gayretiyle onu teskine çalışıyor. Lâkin Palyaço:

— Bırak artık Tedeo, benim işime müdahale etme, şakayı bırak, artık ben rol oynamıyorum. Benim de herhangi bir insan gibi hissetmeğe hakkım vardır. Diye bağırıyor ve karısına dönerek:

— İsmini söyle... diye gürlüyor.

Karısı Colombina: «Kimin ismini soruyorsun?» diye sorunca: «Aşıkının ismini bilmek istiyorum.. Kendini kucağına bıraktığın alçağın ismini ver diyorum sana! sefil kadın! sefil kadın!» diye üstüne yürüyerek büsbütün ısrar ediyor.

Colombina «A... Palyaço ne yapıyorsun?» deyince, Palyaço:

— Hayır! Hayır! Ben Palyaço değilim, yüzüm beyaz ise podradan değil, utancımdan beyazdır. Hicabdan solgundur. Hayır! Ben Palyaço değilim, ben bir adamım. Herhangi bir adam gibi ben de bir insanım. Seni aclıktan, ölüm halinde yolun kenarında bulan adamım! Sana hem ismini, hem de ateş ve çılgınlıktan ibaret olan aşkını veren adamım!.. Bana herifin ismini söyle!..

— Hayır Palyaço, söylemem!.. İstersen beni öldür. Belki günahkâr bir kadınım; fakat isim verecek kadar alçak değilim!.

Arkası 24 üncü sayfada

(1) Sahneye diğer küçük bir sahne kurulmuştur.

ÇANKIRIKAPISI HAFRİYATINDA GEÇEN SAATLER

II.

◆

Yazan :

Tevfik Tanyolaç

◆

Boş sigara paketleri ne işe yarar ?

Sıcak bir Temmuz gününün ikindi vakti. Hafriyat yerindeyim. Arkeoloğ dinleniyor. Yani çadırın eteklerini kaldırtmış, masasının başında çalışıyordu. Selâmlaştık.

— Boş sigara paketin var mı?

— Tütüncü dükkânı mı açıyorsun?

Masasına bir göz attım. Masanın üzeri muntazam istif edilmiş, çoğu rengini atmış sigara paketlerile dolu.

Paketimi uzatıyorum.

— Hayır dostum, dedi. Bu paket boş ta olsa işime yaramaz. Ben paketi bir kutu gibi kullanacaktım.

Bizim paket makbule geçmedi. İsteklisi çok olan on bir kuruşluk sigaraların bahtından olacak: İstanbul tarafında uygunlu ve sigaraları toz etmeyen kutular içinde; Beyoğluna geçtiniz mi, kübik bir zarf içinde, Ankarada da böyle.

— Bak Tevfik; sana bu gün ne göstereceğim.

Kuyumcu, kadife kutularda gizlediği ince sanat eserlerini gösterirken ne kadar itina ederse, Arkeoloğ da ayni titizliği gösteriyordu. Sigara paketleri açılıyor, içindekiler çıkıyor, yine görüldükten sonra muvakkat mahfazalarına çekiliyorlardı.

İnsan elinden çıkmış, ince bir çuvaldız kalınlığında gözlü, gözsüz fil dişinden pırıl pırıl iğneler.. Şeytan minaresi biçiminde ve o boyda camdan boş kıvrık bir tüp ki, şimdiki acayip esans şişelerine benziyor.. bir sürü ufak tefek minicik minicik şeyler.

Arkeoloğun çadırında: Bulunan çanak çölmek parçalarıyla karşı karşıya.

Bunların üzerinde epeyi lâflar etti. Arada bir sürü istilâhlar da geçtiği için kafamda tutamadım onları ben.

Zamanla, devamlı çalışma ile hatırda kalacak bu ilmî sözleri yalan yanlış yazıp da sizin de kafanızı karıştırmayayım, bu işi mütehassısa bırakalım.

Fakat o, o kadar inanarak, o kadar tatlı anlatıyordu ki çadırın içi tayıflarla doldu. Dekor da muhteşem idi.

Romalı, Bizanslı kızların bu iğnelerle entarilerini diktiklerini, atkılarını ördüklerini, banyoya giren bir fotograf kâğıdı gibi yavaş yavaş gözlerimin önünde belirtiyor ve sonra da fotoğraf kâğıdından çıkanlar bir tül gibi çadırın içine süzülüyordu hayaller..

Ayni fil dişi toplu iğnelerle barmanileri, eteklikierini birbirine tutturan kızların.. ve yine o fil dişi gibi mat Romalı rengini siyah bir tac gibi kuşatan gür saçlarını bu iğnelerle derleyip topladıklarını.....

— Bak şu puta, ne güzel değil mi canım?.

Put, çadıra dolan tayıfları siliverdi. Bu, ötesi berisi kopmuş bir hayvan heykelciği idi. Kendi yaptığına, kendi tapan insanlığın bu ihtiyacını? söyleyen mukaddes çamur parçası da yerine çekildi.

Osmanl, devrinin değişik süslerle bezenmiş o güzelim lüleleri.. zamanın yıkıcılığından öteleri berileri kırılmış ama, cilâlarına birşey olmamıştı. Her lülenin üzerinde sanatkârın damğası vardı. Kandillerin, kandil döküntülerinin yanına sıralanan lüleler de çekildi ve o canım çiniler de..

Arkeoloğ heyecanla anlatıyordu. Gördüğüm en küçük bir parçanın üzerinde bile mutlak bir rakam ve ad yazılı idi. Bu kadar emek barcadıktan sonra, tümeltinin bin tondan fazla toprağını eleyip bu parçaları bulduktan sonra demek istiyorum.. bulanın heyecanlanmamasına imkân mı var?.

Çanak, çömlek parçalarından birçokları tabaka ve devir sırasına göre ince tahta levhalar üzerine tesbit olunmuşlar; ve böylece mücessem grafikler meydana getirmişlerdi. Bu grafikler sayesinde, ilk bakışta çalışılan yerin hüviyetini tahkik kolaylaşıyordu. Bu tarzın bu vuzuhla ilk defa olarak Çankırıkapısı hafriyatında kullanıldığını söyliyeyim: Burada, mütevazi alim, bir türlü "usulümdür„ diyemiyordu.

Romalılar mevlûd okuturlar mıydı?

— Hep bu tümeltinin mahsulleri. Neye benzetirsin ?

Gösterdiği parçayı evirdim, çevirdim nihayet sordum :

— Bu ne işi?.

— Roma.

— Romalılar mevlûd okuturlar mıydı ?.

— Yoo !.

Tam suali sormuştum. Öyle ya müslümanlık nerede, Romalılar nerede?

—Malûm ya, mevlûdlarda gül suyu serperler. Benzet dediğin toprak şişe de topraktan bir gülabdana benziyor.

— Fena benzetmedin, dostum; bu gözyaşı şişesidir. Hafriyat yerlerinde bir sağlamına raslamadık.

Kullandıktan sonra mutlak kırıyorlarmış !..

— Anladım, anladım, dedim. Hani yiyecek kaplarile ölülerin yanına bırakıldığı söylenen tessür hatıraları şişeler.. fakat üstadım, bu iş pek uygunlu demiyeyim de.. pek de kolaylığı olan bir yol değil.

— Anlamadım.

— Öyle ya, düşün bir kere, insan kaç ay ağlamalı ki bunun sağlamını doldurabilsin.

Hele bazan acılar o kadar çok yüklenir ki, gözlerin pınarlarında ki yaşlık da kurur. En doğrusu bizimkisi : Mezarın üzerine ibrikle su dökmek. Yola çıkanların arkasından su dökerler, ça-

buk dönsün diye. "Tekrar insan ol da çabuk dön!„ gibi bir ihtarda seziler mezara ibrikle su dökmede.

— Bu şairane bir tefsir.

— Bu da başka türlü izah edilir mi?.

Tutankamen ve gözyaşı şişesi modası

— Fakat üstadım, bu moda bir kere dirilse, Tutankamen modası gibi. O zaman neler, neler görecektik!

İçeriye bir çömlek getiren işçi girdi. Kolpsuz kelan tarafını alçı ile işlemiş, kırık parçaları da biribirine tutturmuş, çömleği, ölümden sonra dizilme sırına erdirmişti. Arkeoloğ, çömleği inceleme ile uğraşadursun; düşünüyorum. Bu moda hortlasa neler olmaz.

Çelenklerle yola çıkarılan bir cenazenin arkasından çeşit çeşit, boy boy gözyaşı şişeleri, matem için tutulmuş adamların ellerinde klâsik durumlarla ilerliyorlar. Müzemizde bulunan «ağlayanlar tabutu» çevresindeki kadınların durumlarile fabrikalar çalışıyor, göz biçiminde, yüzük biçiminde, renkli, renksiz şişeler yetiştireceğiz diye, bir müddet hortlayan bu moda da tuz, cam, boya, kâğıt sarfiyatına yardım ettikten sonra birkaç milyoner yetiştirerek sönüyor. Tutankamen modası gibi, gözyaşı şişesi modasını diriltecek bir sivri buluşlu zengin çıkar mı, çıkmaz mı? Dünyada neler olmuyor ki..

Topraktan çıkan parçaların sözüne nasıl inanılır?

— Hatırıma gelen bir sual var. Yormazsam ?...

— Hatırına geleni sorma canım. Hem çalışırız, hem konuşuruz. Güneşten rahatsız olmazsan.

— Teşekkür ederim.

— Öyle farzedelim ki, yurdumuzun bir köşesinde, bundan bin yıl sonra bir hafriyat yapılıyor. Bu hafriyatı yapanlar da Fransız âlimleri olsunlar.

— Evet ?

— Fransız âlimleri, yerin altında Sevr çanakları, herhangi bir Lûi modasına uygun yapılmış masa ayakları.. Sözün kısası, hep Fransız kültürüne ait eşya bulsalar..

Sonra da, bu âlimler, birer rapor yazarak:

«— Biz, tarihin karanlık bir sayfasını aydınlatıyoruz. Türkiyede Fransız kültürünü isbat edecek vesikalarımız var. Anadolu topraklarında Fransızlar yaşamışlardır.» gibi yanlış bir iddiada bulunsalar. Öz Türk olan toprağımızın yakasını bu iftiradan nasıl kurtarabiliriz? Bu sorumu şöyle de tekrar edebilirim: Topraktan çıkan parçaların sözüne ne zaman ve nasıl inanılır?

— Çok güzel bir sual sordun. Yüzde yüz elimize geçen meselelerde bütün aramak istediğimiz toprak katları, tarihin hangi devrine aittir? İlkönce bunu halletmek isteriz.

— Ogüst, Romada yaşadığı zaman, onun devrinin kullandığı malzemeyi bulursak o devri tesbit etmiş oluruz. Gelip geçen eşyadan değil de mimarlıkla alâkadar eşyadan, binalardan..

— Peki üstadım. Yer altından çıkan bina gibi mimarî vesikaları herhangi bir modaya uyarak yapılmış olamaz mı?. İstanbuldaki Yeni Postahane binası, sivil müzenin yapısı hep bu zamanda kurulmuş şeylerdir. Halbuki mimarî tarzları bu devrin değildir.

— Evet, Romalılar da bir zaman Yunan şeklinde binalar yapmışlardır. Bunlara "arkaizon„ deniyor. Mimar Kemalin Yeni Postahanesi eski tip yeni osmanlıdır. Bazı karakterlerle onun böyle olduğunu anlıyoruz. Eski bir devrin mimarî tarzına benzetilerek de yapılsa hiçbir zaman tıpıtıpına olamaz. Divan edebiyatile hayatı yoğrulmuş bir şair, bir mısraın hangi şairin olduğunu anlamaz mı? Nef'iyi Nedime, Fuzuliyi Hâmide karıştırır mı?.

Bir çömlek parçasını uzatarak:

— Bak şu parçaya. Bu, okadar eski değil. Bizans devrine ait bir çömleğin artığıdır. İyi bildiğin bir kitabın kopmuş sayfasından bir parça getirirlerse, kitabın adını hemen söylersin değil mi?

Her yerde karakter

İkinci bir parçayı uzatarak:

— Bak canım; bu, karakterini kaybetmis. Bu hiç birşey söylemez.

— Binlerce sene geçtiği halde karakterlerini muhafaza edenlere ne mutlu. Kafamdan bunları geçiriyordum: Öldürücü hâdiselerin fırtınaları bir milleti tarihin sayfasına sokuyor, şehirlerini silip süpürüyor. O milleti söyleyen her ağzı toprak yığınlarile örtüyor. Fakat o milletin canlı bir karakteri varsa ölmüyor, arkasında bıraktığı eserler de yaşıyor.

Arkeoloğ, çizilen eline, cebinden çıkardığı küçük bir şişe ile tentürdiyot sürüyordu. Yüzü gözü tunçlaşmış bir amele ıslak beze sarılı desti ile su getirdi.

Hafriyat yerini dolaşıyorduk:

— Yanılmıyorsam, dedim. İskeletlerin yanında duran bir düvendir. Çakılları düşmüş. Diş çukurlarını taşıyan çürümüş bir çeneye benziyor, tarihten evvel yaşamış korkunç bir hayvanın çenesine..

— Hiç yanılmiyorsun. Düvenin buradaki bulunuşundaki münasebeti arıyorsun?

— Evet.

— Sondajın bir kısmı, yıllardanberi kullanılmayan, üzerinde bir iz bile kalmıyan bu mezarlığın içinde yapılmıştı..

Bulunduğumuz yarmayı size şöyle anlatabilirim. Kaidesi toprak, dar bir koridor, koridorun iki tarafı yine toprak iki duvarla bitişmiş. Toprak duvarlarda mezarlar, birer tarafı açık, kerpiçten yapılmış kutulara benziyorlar. Kerpiç kutuların içinde toprağın öğütmekte olduğu vücutlardan kalabilen kemikler.

— Üstadım, orasını pek iyi anlayamadım.

Mânalı güldü.

— Düvenin hikâyesini anlatıyordum, tekrar edeyim:

Mezar kapağı olan düven

— Sondajda, bu mezarların profilinde nazarı dikkatimi celbeden bazı şeyler gördüm: Meselâ, bir mezara birkaç ölü birden konmuştu. Bir mezarın üzerine de bu düveni kapak diye örtmüşlerdi. Acaba, nasıl bir vaziyet olmuş ki, lüzumlu bir nesne olan bu düven bir mezar kapağı olmuştu? Ölünün sahibi tahta bile örtmeğe vakit bulamamış, düvenini kullanmış. Biz bunu bulduğumuz zaman üzerindeki çakılları da mezarda bulmustuk. Demek ki bu çakıllar düvende saplı bulunuyorlardı. Bu muamma, birgün kendi kendine çözüldü. Ben de bu sualin cevabını vererek rahatladım.

Birgün, buraya gelenlerden sinirli bir zat, ölülerin rahatsız edildiğinden bahsile.. tutturdu. Burasının evvelce iğrenç kokularla sarılı olduğu halde niçin ses çıkarmadığını. bu yeri temizlediğimizi, kimseyi rahatsız etmediğimizi, tesadüf ettiğimiz iskeletleri de muhafaza ettiğimizi anlatarak onu ve kalabalık arkadaşlarını teskin ettim. İşte o gün de düvenin, birçok ölünün bir araya gömülmesinin muamması da çözüldü.

1319 senesinde bir kolera salgını olmuş, ölüleri bile gömmeğe yetiştirememişler. Birkaç ölüyü bir araye gömmeğe mecbur kalmışlar.. Düvenin de böyle bir zaruretle mezar kapağı olarak kullanıldığı anlaşılıyor.

27 metre derinliğindeki iskelet

— Meslek hayatınızda geçirdiğiniz heyecanlı zamanlarınız olmuştur. Bunları söylemek lütfunda bulunur musunuz?

— Alişarda bakır devri mezarı içinde yani tam beşbin sene evvel yaşamış insanların mezarı. 27 metre derinliğinde yüzünde acı bir takallüs taşıyan bir kadın iskeleti gördüm. Kollarında tunç bilezikleri vardı. Küçük bir hançere benziyen tunç bir iğne de boyun fıkralarına saplanmış kalmıştı. Yanında küçük bir çocuk iskeleti uzanmış yatıyordu.

Arkası 24 inci sayfada

KESTANE AĞAÇLARI

Güllü köşk tutulmuş. Kiracılar modern bir aile. Eşyaları kamyonlarla geldi. Ev halkı yeni komşularımızla meşgul. Fakat içimizde en memnun görünen annem. Niçin, biliyor musunuz? Hırsız tehlikesi ortadan kalktı, diye. Uzun zamandanberi boş kalan Güllü köşk, geniş bir arazi ortasında kayıp gibidir.

Koca bir mahalleyi koynuna alabilecek kadar büyük olan bahçesine, orman demek daha doğru! Günün her saatinde orada serin bir köşe bulmak mümkündür. Koca koca ağaçların üstünde gökyüzü, gizli bir sevgiliyi andırır. Mehtaplı gecelerde, ayı, gözleriniz bir türlü ele geçiremez. Boy boy, çeşit çeşit renk renk ağaçlar. Ağaçlar ve rutubet! Gölgenin, havanın, rüzgârın, toprağın biribirini emmesinden doğan bir koku ve rutubet! Hani, bazı polisiye romanlarda cinayetlere sahne olan perili evler vardır, İşte, Güllü köşk te tamamen o de koru taşır! Orada herşey büyüktür: köşk, bahçe, ağaçlar, herşey, herşey... ve bu büyüklüğün daimî arkadaşı yalnızlıktır.

Senelerdenberi insan eli değmeyen kapılar, pencereler.. senelerdenberi insan ayağı basmayan yerler... Yalnızlık ve ebedî sükût!.. Onun için, Güllü köşkün kiracılarını biraz yadırgadım hattâ! Geceleri, odamın pencerelerine sonsuz karanlığı ve karanlığın sükûneti ile dolan Güllü köşk, bütün hususiyetini kaybetti sayılır artık!

Düşünüyorum ki şimdiden sonra insanlara dargın görünen o koca binadan ses, ışık dalgaları taşacak... Ağaçlarının gölgelerile sevişen bahçenin plâtonik aşkını, saygısız ayak izleri rahatsız edecek!.. Felâkete bakın ki, yeni komşularımızın sayısı da maşallah bereketli. Daha sabahtan müthiş bir gürültü başladı bile! Bütün yaz, vay başımıza gelenler diye düşünüyorum.

*
* *

— Nerede kaldın? Niçin beni bu kadar beklettin? Merak edeceğimi bilmiyor musun?

— Hımm! sen mi?

— Rica ederim. Beni...

— Bu ne asabiyet! Hani sen kavga etmiyecektin benimle!

— Asabileşmiyorum! Fakat...

— Ee, fakat, sonra...

— Bak, bir de alay ediyorsun!

— Neden alay edeyim canım? Babamın elinden yakamı kurtaramadım ki... Bu sabah öyle bir gül muhabbeti tutmuş ki... Elinde makas, o gülden bu güle döndü dolaştı, peşinde de ben...

— Tabiî, tabiî, siz büyük bir estetikçisiniz zaten! Pazartesi günü de çiçek pazarına gidecek misiniz muhterem pederinizle?

— Kızıyorum ama... Alayı ben değil, sen yapıyorsun! Babama, senin için: "beni bekliyor, ardınsıra, bahçıvan gibi dolaşamam!„ diyemezdim ya!

Hem, bak görüyorsun ya, benimle kavga etmeden olamıyorsun! Dün gece hep bunu düşündüm zaten. İki gündür biribirimizin kalbini kırmadık, acaba bu gün ne yapacağız dedim? Nasıl, haklı değil mi imişim?

— Hayır! Dur, dur kızma! Peki, peki, haklısın! Yalnız, beni de mazur görmek lâzım! Ne yapayım, elimde değil! Her sabah, gözlerimi açar açmaz, seni görmek istiyorum. Bahçede görünmeni bekliyorum. Kaç geceler, sahile giden yola çıkıp bir aşağı, bir yukarı dolaşıyorum. O dakikalarda, aklımdan neler geçirdiğimi bir bilsen... Fakat sana bunları anlatamam! Şunu bil ki düşündüklerimin yüzde birini bile söyliyemiyorum. Onun için, beni mazur görmek lâzım!

— E, sabrediver biraz.

— Bunu ben de akıl etmiyor değilim. Fakat...

— Madem ki akıl ediyorsun, o halde yap!

-- Elimde olsa, mesele yok! Ne fayda ki buna muktedir değilim! Gücenme bana.. ve sabahlara kadar senin için gözlerine birân bile uyku girmiyen bana böyle zehirli sözler söyleme!

— Zehirli sözleri ben değil, sen söyliyorsun! Hem beni ne kadar kırdığının farkında mısın? Senden ayrıldıktan sonra hep bu hallerini düşünüyor, kederimden ağlıyorum! Bak şimdi bile.

— Hayır, hayır! İstemem, sen ağlamıyacaksın. Ağlamıyacaksın. Bunu istemiyorum. Affet beni, söz veriyorum sana! Artık hiç ağlatmıyacağım seni! Yalnız bana gücenme de. Tekrar söyliyorum, ne yapayım, elimde değil. Buhran geçiriyorum. Ah, içime doğmuştu zaten. Daha güllü köşke taşındığınız gün söylemiştim: "Vay başımıza gelenler!..„ diye!

*
* *

Uzun geceler... Bana çok uzun gelen kısacık yaz geceleri...

Ve kimsesizlik! Yalnızlık! Bana çok uzun gelen geceler ve yalnızlık!

Pencerelerden hiç birşey görünmiyor. Güllü köşk simsiyah! Bu ilerlemiş saatte, geniş arazisi, olduğundan daha kocaman görünen ağaçlarıyle Güllü köşk simsiyah. Gözlerim, bu karanlığı delmek istiyor. Güllü köşk bomboş gibi! Kalbim bu boşluğu delmek istiyor. Gözlerim ve kalbim, onu benden ayıran, saklıyan her boşluğu - evet, onu benden ayıran manialar aşkımın karşısında ancak birer boşluktur! - delmek, parça parça etmek istiyor! Oh, bu karanlık, bu mesafelerin hain duvarı bir katran gibidir; onun, şafaklardan daha aydın vücudünü; onun yıldızlardan daha ışıldak gözlerini benden gizleyen bir katran gibidir? Bu katranı, o gözlere, o saçlara, o vücuda sürdürmiyeceğim! Hayır, sürdürmiyeceğim! Beni azmimden hiç bir kuvve [illegible]

Onun şafaklardan daha aydın vücudunu, onun yıldızlardan daha ışıldak gözlerini...

Yazan:

Sabih Alaçam

Korkak, diyorum kendime! Atsana bir adım! Onu senden ayıran mesafe nedir ki? bir Bahçe duvarını mı aşamıyorsun? Bir pencereyi mi açamıyorsun? Korkak!

***

Bahçe duvarını aşmak, pencereyi açmak.

Oda, yatak odası ve sevgilim: daracık kelimelere sığan engin mefhum. Bu mefhum 'günleri, ayları, yılları aşar, hattâ bütün bir ömre sığmaz bile. Gecenin ilerlemiş olan bu saatinde düşünüyorum ki şimdi o, çoktan uyumuştur. Yüzü çizgisiz ve apaydındır. Saçlarının yastığa dağılan temaslarında, başının yorgun bırakılışında, aşkı yeni tadan bir kalbin saffeti vardır. Onu, uykusunun derin yalnızlığında bulmak, saatlerce nefesinin ılık havasını ciğerlerimde duymak istiyorum. Sonra, sonra diyorum kendi kendime: "uyanacaktır belki, hayır uyanacaktır mutlaka. Baş ucundaki gece ampulünün kısık ışığında benden, ayak uçlarına serilen bu gölgeden korkacak mıdır acaba? Lâkin bu korkuda bir parçacık olsun sevincin heyecanı yok mudur? Zannederim ki evet!

Yalnız şu var ki, bu korkular, bu heyecanlar nasıl bir mahiyet alırsa alsın, aklıma koyduğumu yapacağım!„

Koca koca ağaçların üstünde Gökyüzü gizli cir sevgiliyi andırır. Gölgenin, havanın, rüzgârın, toprağın birbirini emmesinden doğan bir koku ve rutubet! Hani bazı polisiye romanlarda cinayetlere sahne olan...

***

Güllü köşkün karanlık bahçesi.

Karanlık bina..

Karanlık ağaçlar!

Karanlık düşünceler. Göğsüm bir mezar taşı gibi: Sükût!

(Oda ikinci kattadır. Hangi oda? Sevgilimin odası. İkinci kata nasıl çıkmalı? Ayak cambazlığı faydasız: Yer, pencere; yer, pencere. Bir çare, bir fikir, bir ışık. Buldum: Yaşasın kestane ağaçları. Dallardan pencereye, pencereden içeriye!)

Yaptım bu işi.

İlk gecesi müthiş oldu fukat... Geçen her gün onun korkusunu biraz daha azaltıyor; benim cesaretimi biraz daha çoğaltıyordu. Bu azalış ve çoğalış hercümercinde istikametini bulamıyan bir duygum varsa, o da aşkımdı. İdrakimin ruhuma telkin ettiği ıstırap karşısında, hislerimin hezimeti delirtiyordu beni. (Leon Tolstoyun hikâyesi: Balta ile kesilen parmak.)

***

Her hikâyeye bir netice lâzım. Hikâyemin de bir neticesi var. Vakıâ, bu aşk neticelenmedi. Bilâkis devam edip gidiyor, hem de şiddetle!.. ve bu şiddet müthiş! Fakat hikâyemin neticesini isterseniz yazıvereyim:

— Anlıyorsunuz ya: hikâye sizin, aşk benim! — Sevgilimin babası, maceramızın farkına vararak başlamış geceleri kapıları, pencereleri gözetlemeğe; ve kendi aklınca gürültüye meydan vermeden bulmuş bu işin çaresini!

Bir sabah erkenden balta seslerile uyandık. Oduncular, sevgilimin penceresine bakan ağaçları, kestane ağaçlarını kesiyorlardı. Fakat, ne çıkar bundan? O Jülyet, ben Romeo olduktan sonra....

Sayın öğretmenlere:

Kültür Bakanlığı müfredat proğramlarına uygun olarak hazırlanan:

Talebe Not ve İnceleme Defteri

(30 - 40 - 50 - 60 - 70 - 80 talebelik olmak üzere) **RESİMLİ AY BASIMEVİ** *tarafından basılarak, ucuz fiatla satışa çıkarılmıştır. Toptan siparişlere tenzilât yapılır. İhtiyacınızı bu müesseseden temin ediniz!*

Mütenasip bir Endam

J. Roussel Korseleri (Gaine) ve Kemerleri vücudu sıkmaksızın tenasübü temin eder. Sevimliğine halel gelmeksizin vücutu yumuşatır ve inceltir.

Fiyatlar: Kemerler 6 liradan.
Korseler (Gaine) sutyenle beraber 25 liradan itibaren.

Satış yeri yalnız:

J. Roussel
Paris

İSTANBUL, Beyoğlu
Tünel meydanı 12 No. lu.
Mağazamızı ziyaret ediniz veya 20 No.lu tarifemizi isteyiniz.
Fiyatlarımızda büyük tenzilât.

ANA

Ankarada (Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Merkezi) bu adla gayet güzel bir mecmua çıkarıyor. En salâhiyettar kalemlerle, en çok okunan ve sevilen yazıcılarımız tarafından hazırlanacak olan bu aile mecmuası genç, ihtiyar bütün kadınlığımızı çok alâkadar edecektir. Pek yakında intişar edecek bu mecmuayı Bayan okuyucularımıza tavsiye ederiz.

Eski Türklerde Mevlevîler, Bektaşîler, Rufaîler

— Geçen sayının devamı ve sonu —

Demek oluyor ki aynile bizdeki son Rufaî teşkilâtı idi. O zaman da ateşe, şişe sahip olabilmek için başrahibin, yani şeyhin izni şarttı.

Yine Çin menbalarının bize tasvir ettiklerine göre, kalbi temiz olmayanların bu mertebeye vasıl olabilmeleri imkân dahilinde değildi.

Rufaî şeyhlerinin, müritlerinden talep ettikleri gibi, mutlak bir sadakat, mutlak bir teslimiyet aranıyordu. Bunlar, o zamanda da terbiye üzerinde ruhî tesirlerin ne olduklarını lâyıkıyle anlamışlardı. Ve ona bu yoldan gidiyorlardı.

Bizi en ziyade enterese eden (Baküs) ün mezhebidir: *Şarap, Musiki, aşk ve dans.*

Bu mezhepte de tıpkı Bektaşîlerde olduğu gibi (eline, beline, diline) hâkim olmak meselesi mevcuttur. Bektaşîlerdeki nokta, Bassereus'un üzerinde bir kaplan kafasile gösterilmiştir. Baküsün pars derisinden yapılmış elbisesi, tıpkı Bektaşîlerin giydikleri yelektir.

Saçlar onlar gibi uzun, sakal onlar gibidir. O her yerde şarap ve rakısını dökerek gider. Ona ibadet edebilmek için, rakısını, şarabını takdis ile içmeli, onun gibi bir (cemal) aşıkı olmalıdır.

Bir kelime ile hülâsa etmek icap ederse: hu mezhep mey, saz, cemal mezhebidir.

Bu mezhep, son Anadolu Türkleri arasına nasıl girmiştir? Dört bin, beş bin sene evvel, burada kalan izler bunu vücude getirmiştir?.

Mazi pek yakın olduğu için bunu tetkik edebilmek imkânına malik olabiliyoruz.

Evvelâ şunu bilmeliyiz ki bu mezheplerin anavatanı Anadolu değildir. Bu ilâhlar ilk Türk toprağında doğmuşlar, bazı küçük isim farklarile bütün dünyaya yayılmışlardır. Küçük Asyada bu zamanlarda yapılan bu ayine, Babil, Medi Türkleri arasında, orta Asyada, velhasıl Türk halklarının yaşadıkları bütün topraklarda tesadüf ediliyordu. Bunların son defa Anadoluya Mevlâna elile getirilişi, Medi tabir ettiğimiz Azerbaycandan; Hacı Bektaşı Veli elile de Pars tesmiye edilen Türkmenistandan ve yine bunun gibi Azerbeycan ve havalisindendir. Biz, en ziyade, en eski Türk dinini, yeni dinlerle mezç ile muhafazaya gayret eden halkları bu topraklarda bulabiliriz. Muharrem ayinleri, Hurufilik, Babik mezhepleri, en eski Diyana, Gebel, ve Baküs mezheplerinin ufak bir tegayyür ile kalmış şekillerinden başka birşey değillerdir. Unutulmamalıdır ki bu mezhepler yalnız Küçük Asyaya munhasır mezhepler değil, bütün Türklere has mezheplerdi. Bu ilâheler ve ilâhlar bütün Türklerin ilâheleri ve ilâhları idi.

Lydialıların Baküsü

Türk halkları, yeni girdikleri dine, eski dini büsbütün terkederek girmemişlerdir. Yeni dini eski din ile meçzederek eski dini yeni din üzerinde bir hâkim mevkiine sokmuşlardır. Meselâ Mediye giren Zerdüşt dininin bilâhara aldığı Türk şekli gibi.

Yazık ki bu en eski ayinleri bize tamamile gösterecek, tam şekildeki dualarına sahip değiliz. Fakat Medililer vasıtasile tevatüren bize gelen fısıldamalara bakacak olursak, bugün Mevleviler ve Bektaşîler arasında okunan dualar, islâmiyetten evvel de bu halklar arasında aynen mevcuttu. Eski Türk dini geniş bir tasavvuf içine dalmıştı. Ve kılıç kuvvetile almağa mecbur edildiği islâmiyetin içinde, eski akidesini ihya maksadile, eski dinin esaslarını bir tarikat halinde cemetti.

Baküs ve Menad'lar

Maspero bu hususu pek iyi tetkik etmiştir. Buna göre:

Medinin Turanî rahipleri, Arilere kendi hurafe itikatlarını aşılamıştır, bunlar arasında ateş ve mukaddes vücutlar mezhebini koymuşlar, ve bunların insan ile Allah arasında bir vasıtacı olduklarını telkin etmişlerdi. Bu rahiplerin huzurunda olmadan, ne dinî bir merasimde bulunabilmek, ve ne de bir kurban kesmek olamazdı. Beyaz, uzun bir elbise giyerler, başlarına yüksek bir taç geçirirlerdi - ki iki Bektaşî elifi ne sonraki Gülbabanın icadıdır. Beberuhi şeklidir - müşabihtir. - Bütün merasimi tatlı bir âhenk ve bir musiki ile takip ederlerdi.

Bu halklar senede bir Allahın kaybolan oğlunuve yahut da kızını matemlerle araştırırlardı. Tıpkı bugünkü Muharrem ayinlerinde olduğu gibi dövünüyorlar, feryat ve figan ederler, ağlarlar, mersiyeler okurlardı. İslâmiyetin girmesile Allahın oğlu mevkiini, Alinin Hüseyni işgal etti.

Ayni ayin, ayni şekilde Küçük Asya Türkleri arasında da vardı. Tamamile şarklı olan Cybéle lejandı bunu pek güzel gösterir. Bu Lejanda göre ormanlıkların dibinde, güzelliği ile meşhur Frijili Türk genç çoban Atys yaşıyordu. O ilâhe Cybéle'ye yanaştı ve ona sadık kalacağına yemin etti. Fakat Sakarya nehrinin güzel kızını görür görmez bu yeminini unuttu. Kıskanç Cybéle ona çılgınca çarptı. Atys de bir daha yeminine hiyanet etmemek için kendi kendisine uzvunu kesti.

Cybéle rahipleri de, ilâhenin şerefine (bel) ini muhafaza etmek için, kendi kendilerine uzuvlarını yokediyorlar, bu suretle Atys'in hatırasını ihya ediyorlardı. Cybéle, aşkının derdile çam ağacı suretine münkalip olmuştu. Bu sebepten rahipler, her sene; başlarına bir çam dalı takarak matemler, ağlamalar, döğünmeler arasında kırları, köyleri gezerler, ilâhe validenin resmini göstererek, sadaka ve zekât isterler, onu ararlardı.

Medi de, Orta Asyada ise, Allahın kaybolan oğlu ilâh ve ilâhe aranırdı. Burada da onun, çam ormanları arasında kaybolduğu kanaati vardı. Meşhur Çinli seyyah Hioven - Tsang, Orta Asyada, yedi gün devam eden bu âyini görmüş, kaybolan Allahı onlarla beraber, dağlarda, ormanlarda aramıştı.

Bu âyinin şeklini gösterebilmek için, bu seyyahın sözlerini hulâsa etmek kâfidir:

Her sene tertip edilen bu âyinde herkes mâtem alâmeti olarak siyahlar giyi-

Yazan:
RIZA ÇAVDARLI

nirler, kafile halinde sokaklara, dağlara, ormanlara çıkarak, kaybolan ilâhı ararken dualar ve ilâhiler arasında göğüslerine, başlarına vururlar, döğünürlermiş. Bu sırada kadınlar sadece ağlamakla mükellef imişler.. Kaybolan ilâh için yemekler yapılır, fakirlere tevzi edilirmiş. Bütün gece ağlarlar, matem tutarlar, dualar yaparlarmış. Mabedler hıncahınç halklarla dolarmış. Bu şekle bakacak olursak tamamile bugünkü Muharrem âyinini görürüz.

Bundan başka bilâhara ismini değiştiren, ve Bektaşîler arasında, mühim bir âyin günü telâkki edilen (Nevruz) bayramını da, ayni şekli ile eski dinin içinde görürüz. (Nevruz) dediğimiz ilkbahar bayramı, Bektaşî akidesindeki merasimle, Türkler arasında bir ziraat, bir çiftçi bayramıydı. Bu bayram Orta Asyada, Medide, Babil Türkleri arasında, Küçük Asyada tesit edildiği gibi, Siberyada, Volga boyu kenarlarındaki Türkler arasında da tesit ediliyordu. Hıristiyanlığı, Rusya çarlarının cebir ve tazyikleri altında kabul etmek mecburiyetinde kalan (Çudaslar, Mordivanlar, Çeremisler) arasında, eski din bütün mevcudiyetile yeni din kisvesine bürünmüş olduğu halde bulunmaktadır.

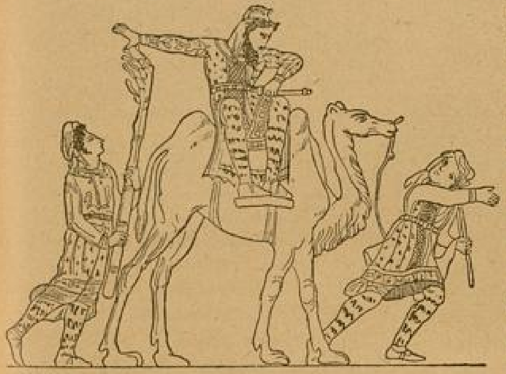

Türk Bassaréus (Bakük) Hindistan fethinden dönüyor.

Bunlar el'an, dünkü gibi bu bayramı tesit ederler. (Nevruz) bir çiftçi bayramıdır.

Bektaşilerdeki ahiret, baka telâkkileri de, eski Türk dini ve akidesinin en iptidaî düşüncesile tam bir mutabakate sahiptir.

Gildani Türkleri arasında, insan yaptığı fenalık ve iyiliği bu dünyada görür, öbür dünyada bu yaptığı işlerden dolayı hiç bir sorguya tabi tutulmazdı. Herkes ilâhtan bir cüz, bir parça idi. İlâhe takarrup edebilenler, onun gibi bir ilâh olabilirlerdi.

Bu akideler Bektaşiler arasında da mevcuttur. Biz bir Bektaşînin Allah olarak göke çıkıp yeri seyrettiğini görürüz.

«Kâh çıkarım semalara seyrederim âlemi». Aynı Bektaşîyi biraz sonra Yeryüzüne inmiş, insan gibi bir meyhanede rakı içer bir halde buluruz.

«Kâh girerim meyhaneye dem çekerim kime ne ?. »

Yani ferdin yaptığı iylik ve fenalık kendisine hastır. Onun yaptığı işden dolayı başkası muatap tutulamaz.

Ayinin şekillerine gelince; Fransız âlimi Harlez'in Mançu lisanından tercüme ettiği (La réligion nationale des Tartares orientaux) yani şark Tatarlarının millî dinî tarihi namındaki eser, bizi bu hususta istediğimiz kadar tenvir edebilecek bir mahiyettedir.

Buradaen eski şark Türklerinin ibadet şekilleri en ince teferruata kadar göste rilmiştir.

Ayine, kılıcın ve şarabın takdisi ile başlanır. Şarap takdis edileceği zaman avuç içine alındığı vakit kadehi en aşağı iki parmak tutar. Baş, ikinci, orta parmak, bir teslis gösterir. [1]

(Teslis) işini, yalnız hıristiyanlığa hâs bir akide olarak kabul etmek doğru değildir. Teslis ve teslis ile beraber, hıristiyanlıkta İsanın başı arkasında görünen (Hale) tamamile Türklerin en eski dinlerinde mevcuttu.

Bu teslis Babil Türkleri arasında bulunduğu kadar, Medi, Şark Türklerinde ve Küçük Asya Türklerinde de vardı, aynı anavatandan Sümer ve Eti Türkleri ile beraber ayrılarak Hindistana inen (Dravidi) Türklerinde de mevcuttu. M. L. 3000, 3500 senesine ait Hind medeniyetini gözümüzün önüne koyan şimalî Hind hafriyatı, bize bunları isbat edecek pek mühim eserler vermiştir. Bu kıymetli hafriyata bakarak, medeniyetin orta Asyadan ayrılan, ve dünyanın bir çok yerlerine gurup halinde aynı zamanda dağılan halklar, yani Türkler tarafından götürüldüğüne iman ve itikat etmemek; irsî bir inat ile ilim ve tarihe karşı isyan etmektir. Hind hafriyatının neticeleri Türk tarihini daha ziyade aydınlatan ve meçhul noktaları halleden bir varlık oldu.

Âyin başrahibin emir ve kumandası altında, kadınlardan ve erkeklerden toplatılmış güzel bir musikiyi dinlemekle geçer, arada bir de şarap takdis ile içilirdi. Mabedin muganniye ve dansözleri, en güzel kadınlardan intihap edilirdi. Bilhassa dansözler küçük iken en güzel kızlardan alınır, hususî surette bu iş için mabette büyültülürdü. Bunların liyakat, iktidar, hüsün ve sesleri, Çin saraylarında fırtınalar husule getirmişti. Çinliler, bu dansözlere Hien - srinen derler, ve Çin imparatorları, Türk ülkelerinden ekseriyetle cizye olarak bu dansözleri isterlerdi.

Dans; musiki ile, meyle yapılan âyinden sonra icra edilirdi. Mabette yetişen bir insanın diline sadık olması şarttı. Bunun aksi hareket edenler pek fena tecziye edilirlerdi. Beline de hâkim olmak

Türk Bassaréus (Baküs) bir Menana'la birlikte

şarttı. Mabedin mukaddes dansözüne, hattâ çıplak işveler halinde oynarken bile, hırsla bakmak, affedilmeyecek bir kabahat teşkil eylerdi. Hırsızlığa hiç müsamaha edilemezdi. Bu sebepten herkes, herşeyini açıkta bırakır, küçük bir nesnesi bile kaybolmazdı.

Bektaşilerde olduğu gibi (eline, beline, diline) sadık olmak, dinin herşeyden evvel, mutlak bir itaatle taleb ettiği bir kanundu.

Bu küçük etüdümüzde daha fazla malûmat veremediğimiz için müteessiriz. Zira sayfalarımızın hacmi buna müsait değildir. Hülâsa olarak şunu diyeceğiz :

Tarihî tetkiklerde, bilhassa kavimlerin menşelerini tayinde, dinî araştırmaların, dinî tetkiklerin ne büyük bir yardımda bulunduğunu kabul etmemeğe imkân yoktur. Bu sebepten yapılacak dinî bir tetkik ve eski dinin bugün bile aramızda tesadüf edeceğimiz izleri, bizim o medeni babaların en hakikî evlâtları olduğumuza en canlı bir şahit olacaktır. Bunu tetkik edebilecek kadar zenkin materiyallara, bugün ilim sahibidir.

Küçük Asya ile Orta Asya arasındaki mitolojik yakınlık, ve bu yakınlığı tetkik, tarihte yeni hâdiselerle, yeni düzeltmelerle karşılaşmamıza sebep olacaktır.

İlk Bektaşî babası değil, fakat ilk Bektaşî babalarından birisi olan Küçük Asyada gördüğümüz Bacchus, Yunanlılara [illegible] edilmesine rağmen, Hindin şimalinden, orta Asyadan Türkler arasından çıkıp bu havalilere gelmiştir.

Bunu gösteren resmi bu yazıya dercettik, Bu resimde Baküs, Bahtiyarî ülkesinden, Orta Asyadan gelir.

İkinci resim ise bunun halis Türklüğünü gösteren en canlı bir şahittir. Bütün bunları gözönüne getirdikten sonra, ne Mevlânanın, ne de Bektaşı Velinin yeni bir itikadın mucidi olmadıklarını kabul etmek lâzımdır. Bunlar belki Türklük aşkile, Türkün ananevî olan akidesinin yokolmamasına yardım maksadile bu eski dinî âdetleri, burada Anadoluda tekrar ihya etmişlerdir.

Aynen Çeremislerin, Çuvaşların, Mordivanların hıristiyan olmalarına rağmen eski dini, yeni yeni tarikatlerle aralarında bıraktıkları gibi.

Herhalde tarih, tetkiki ciddiyetle yapılması icabeden bir mesele karşısındadır. Maksat, şu veya bu itikadı ileriye sürmek değil, ilk iptidaî dinin izlerine bugün hangi halklar arasında daha fazla ve daha halis bir şekilde tesadüf edildiğini meydana çıkarmaktır.

[1] Bu hususta benim şu kitabıma bakınız! (Türklerde atın ehemmiyet ve tarihi)

Fotoğraflar : Foto Rekor

İSTANBULUN

Neş'esini Kimler Temin Ediyor?

Çağlayan gazinosu sahibi Bay Faruk diyor ki: "Yüzellililiklerden bir çerkes, gözümüzün önünde adam vurdu. Polis katili yakalayacağı yerde, masum bir vatandaşı yakaladı!..,,

İstiklâl caddesinin gözleri kamaştıran bol ışık şelâlesinin altından, hıncahınç dolu Çağlayan gazinosuna girdim. Eski ismi (Mulenruj) olan İstanbulun bu büyük gazinosunun ismini, iki senedir müstecirliğini yapan bay Faruk, Türkçeleştirmiştir.

Türk musikisinin her sahada tanınmış sanatkârlarını sahnesinde toplıyan, ve yeni ismile bir Türk gencinin idaresine geçtiğini müjdeleyen bu lôkal, son iki sene zarfında birçok yeniliklere mazhar olmuştur.

Buraya, gündüz yorgunluğile gelen her ferd, üzerine bir kâbus gibi çöken yorgunluğundan kurtulmakla beraber, ayni zamanda neş'elenir ve eğlenir.

Hepimizin en büyük şikâyetlerinden biri de, İstanbulda güzel, canlı eğlence yerlerinin olmayışıdır.

Burada tam manasile gülüp eğlenenleri görüyorum.

Bu haklı şikâyete, en doğru cevabı verecek, Çağlayan gazinosunun sahibi Faruk olabileceği aklıma geldi. Buraya gelmişken onunla bu mesele hakkında konuşmak acaba nasıl olurdu?.. Ancak ben de buraya biraz içip, yüksek müzisiyenlerin, meşhur okuyucuların nağmelerini dinleyerek ruhî yorgunluğumu gidermek ihtiyacile gelmiştim. Fakat biz gazeteciler, akıllarına bir şey geldi mi ve muhatabını da buldu mu, şahsî arzulardan vazgeçeriz.

Biraz ilerledim. Sol tarafa baktım.

Her zamanki gibi kasasının başında, mütebessim çehresile bu koca lôkali idare eden bay Faruğu çalışırken gördüm.

Onunla konuşmadan evvel, kendi kendime düşüm: Eskiden İstanbulun gazino, meyhane ve lôkantalarının-bilhassa Beyoğlundakilerin - hemen hepsini yabancılar işletiyordu. Cumhuriyetten sonra bu sahaya atılan Türk gençlerinin en başında gelen bay Faruğun, bu mesleğe intisabı, bir tesadüf olduğu kadar da enteresandır.

Mercan idadisini ikmalden sonra Harbi umumîde Almanyaya tahsile gitmiş, ve orada benzin ile müteharrik bilcümle motörler mütehassısı diplomasile mütareke senelerinde İstanbula dönmüştür. Bu esnada benim ayakta durduğumu gören bay Faruk, büyük bir misafirperverlikle karşıdan sesleniyordu.

*
* *

Onun, size anlatmak istediğim tercümeihalini, gelin kendisinden dinliyelim. Birçok zorluklar ve hadiselerle mücadele eden bu gencin hayatta muvaffak olmak için geçirdiği mücadelelerin birer kıymeti vardır.

— Almanyadan bir motör mütehassısı olarak döndüğünüz halde neden bu işle meşgulsünüz ?

Bir arı kovanı gibi işleyen büfe ve kasada umum servisi idare ederken, bu zamansız sualime cevap veremiyeceğini tahmin ediyordum. Bir Amerikan iş adamının zekâsını sönük bırakacak kadar gözleri neş'eli ve parlaklıkla dolu olan muhatabım gülerek :

— Bu da, nereden aklınıza geldi ? dedi.

— . . . .

Sükût ettiğimi görünce beni kırmak istemedi ve anlatmaya başladı :

— Mütarekede Almanyadan İstanbula geldim. İşsizlikle karşılaştım; - büyük bir iç çekerek - koyu istibdat, bu cennet vatanı medeniyet kaynaklarından mahrum ettiğinden, san'atımda çalışabilecek ne bir fabrika, ne bir atelye bulamadım.

İşsizliğimin neden olduğunu gören babam, üzülmememi tavsiye ederek, bana baktı.

Çalışmadan hazır yemek beni sıkıyordu.

Mesleğimle hiç alâkası olmıyan inşaat işlerine başladım. Biraz para kazandım.

Vatanın kara günleri, milletin millî ıstırapları gün geçtikçe çoğalıyordu; memleketin işgali bize işi değil, hayatı bile haramediyordu, yine işsizlik baş gösterdi. Benim meşgul olduğum bu meslek kâmilen yabancıların eline geçti.

Ne iş yapayım? diye düşünüyordum.

Sesimin biraz güzelliği ve musikiye olan aşkım beni, sahneye attı, on beş sene Beyoğlunun muhtelif sahnelerinde icrayı san'at ve teganni ettim.

Bu on beş sene zarfında bütün işlerim gazino ve gazinocularla idi. Bu işleri, bir patron sıfatile idare edebileceğime kanaat getirince, eski bir gazinocu ile ortaklığa başladım. Şerikimden gazinoculuk mesleğinin ne olduğunu, pisikolojisine kadar öğrendim.

Ondan aldığım büyük tecrübe derslerine güvenerek Beyoğlunun en büyük, en lüks ve en temiz bir gazinosu olan Mulenruju ve yazlık bahçeşi Belvü gazinolarını tuttum. Fransızca (kırmızı değirmen) manâsına gelen bu yabancı ismi atarak yerine güzel Türkçemizden «Çağlayan» ismini koydum.

Bu ismi koymama, bu işlerde ihtisası olan birçok kimseler itiraz ettiler :

«Faruk! sen çıldırdın mı ? Mulenruj ismi kaç senedir reklâmını yapmış., şimdi Çağlayan ismi koyacaksın, olmaz; zarar edersin» dediler.

Ben de :

«Hayır. Madem ki ben Türküm. Burası Türk memleketidir. İşlettiğim gazinonun da ismi Türkçe olacaktır!» diye cevap verdim.

Bu isimle iş yapamıyacağıma inananlar sonunda aldandılar. Bütün müşteriler Mulenruj ismini atıp «Çağlayan» ismini koymamdan doğan memnuniyetlerini, her fırsatta izhar ediyorlardı.

Şimdi sıra « Belvü » ismine gelmiştir. Bu yabancı adı da söküp atmak lâzım!.. Ne olur siz oraya uygun bir isim bulunuz!.. diye ricada bulundu.

◆

Yazan :

NİYAZİ ACUN

◆

— Dünkü gazino müşterilerile bugünkü gazino müşterileri arasında saz dinleme hususunda çok fark var mıdır?

— Eskiden halk musikiyi daha candan dinleyordu. Fakat, o zaman gazinocuları düşündüren, hatta, işlerini bozan meyhane kabadayıları çok fazla idi. Onların yüzünden gazino işletmek kadar tehlikeli bir iş yoktu.

Mübarek, şişede durduğu gibi rahat durmaz.

Kafaları bir kere tuttu mu, sağa sola küfür savururlar, sataşırlar, gürültü, kavga.. derken tabancayı çekerler ve adam vururlardı.....

İstibdadın kanlı eli böyle fenalara uzanmadığından, bu gibi cahil serseriler, umumî yerlerin istirahatını bozuyorlardı. Bu şerirlerden korkan artistler sahneye çıkamazlardı. Gazinoya böyle bir şirret gelince halk korkar, artist korkar ve bu sebeble saz dururdu.

Halbuki, şimdi, Cumhuriyet hükümetimizin polisi bu gibi kabadayıların köküne kibrit suyu ekdi. Halk ta bu sayede onların cismini değil ismini bile duymaz oldu.

Cumhuriyet hükümetimizin sayesinde her şeyimiz gibi gazinoculuk da Avrupaî bir şekle girmiştir.

— Meyhane kabadayılarından birine ait hafızanızda kalan bir vak'a hatırlayor musunuz?

Böyle bir vak'ayı hatırlamak için, hafızasını kurcalamaya lüzum görmeden:

— İstediğiniz kadar, dedi ve anlatmıya başladı:

Mütareke senelerinde idi] yüzelliliklere dahil ve firarî bir Çerkez vardı. Bu adam İstanbuldaki gazinoların belâlılar kıralı idi. Onun girdiği gazinoda muhakkak silâh patlar, biri vurulur, ölürdü.

Kâinatı korkutmuştu. Beyoğlunda bir gazinoda idim, bu Çerkez geldi, halkta ve artistlerde bir korku! Ne yapalım? Geldi bir kere!.. Kovsak gazinoyu temelinden yıkacak.

En ufak bir hareketi bahane sayardı. Kabadayılığını göstermek için, gözlerimin önünde masum bir vatandaşı vurdu. Polis bu adamı yakalıyacağı yerde, onun işlediği cinayetle hiç alâkası olmıyan masum insanları yakalayıp karakola götürdü. İstibdattan çektiklerimiz yetişmiyormuş gibi, başımıza bir de böyle belâlar geliyordu.

— Bugün gazinoculuk nasıl gelirli bir iş midir? Çekirdekten yetişmiyen bir kimse gazinocu olabilir mi?

— Gazinoculuk düşünüldüğü kadar gelirli bir iş değildir. Gerçe, patronun eline gece hasılâtı bir alay para düşer; düşer amma, ertesi gün tediyat başladıktan sonra, belki cebinde bir lirası dahi kalmaz. Hatta, bazı kereler de cebinden eklelediği olur. Gazinocuların yüzünü güldüren günler şunlardır: Cumartesi, Pazar ve Bayram günleri. Bu günlerde üç beş kazanırsanız ne alâ; yoksa sonu iflâsdır. Bilhassa bahçe mevsimi, hele, İstanbulun havasına hiç güven olmaz. İki sene evvel, hatırlar mısınız, o sezon plâj ve bahçe sahipleri ziyan ettiler. Yazın çok yağmur yağmıştı. Yazın dört hafta pazarları yağmur yağdı mı, bu, bahçe sahiplerinin zarar etmesi için en mühim amildir.

— Bugünkü gazinolar ihtiyaca kâfi midir?

— Mevcut gazinolar ihtiyaca kâfi değildir ama, İstanbulda bundan fazla eğlence yeri olamaz.

— Sebep?!.

— Mevcut gazinolardan daha üstün

bir gazinonun tesisi çok büyük masrafa mütevakkıftır.

Böyle bir gazino açılabilir. Fakat, böyle bir gazinoyu halkın yaşatması ve beslemesi imkânsızdır. Bugünkü gazinoların kazançsızlığı, yeni gazinoların açılamaması sebeplerini sarahatla isbat eder. Mevcut gazinolar biraz kazansa, muhakkak ki daha fazla yenilikler olur.

— En büyük sıkıntınız nedir?

— Her zaman tesadüf ettiğimiz vak'alardan size bir misal: Gazinomuza gelenlerin %98 i münevverdir. Daha geçen gün oldukça münevver bir zat kasaya geldi. İsme lüzum yok. Bu zat İstanbulun sayılı zenginlerindendir:

«Rakıyı toptan alırken 300 gramlık bir şişeyi 75 kuruştan alıyorsunuz, neden 100 kuruşa satmıyorsunuz, siz ihtikâr yapıyorsunuz?» demez mi!..

Doğrusu şaşmamak ve sonra gülmemek insanın elinden gelmiyor! Bu zata cevap vermedim, yalnız gülmekle mukabele ettim.

Size gazinomuzun 24 saatlık masraf bütçesini göstersem, 75 kuruşluk bir rakıyı 100 kuruşa, değil 300 kuruşa versek yine korumaz.. ancak kurtarır. Çünkü o zavallı adam bizi bakal dükânı zannetmiş. Senede binlerce lira kiranın, ayda üç yüz lira elektrik parasının, bir sezonda (1500) lira verginin, 50 kişi müstahdem ücretlerinin, yirmi ton yakılan kömürlerin, birçok Belediye vergilerinin artist ücretlerinin hep bu seksen kuruştan çıkacağını unutuyor, rakıyı bakal dükânında satıldığı gibi içmek istiyorlar.

Gazinoculuk, bizde, bundan inkişaf etmiyor. Sonra, biz gazinocular, bin bir mizacta müşterileri eğlendirmekle kalmıyoruz; ayni zamanda memlekette işsizliğin önüne geçiyoruz. Meselâ, bizim gazinoda: artist, garson, kapıcı, elektrikci, büfeci, gardrop, bekçi, kâtip gibi yüzden fazla insan çalışıyor. Şimdi, bu yüz kişinin beherinin baktığı nufus mikdarını dört kişi olarak kabul etsek (400) canın iaşe ve ibatesini temin ediyoruz. Piyasada ettiğimiz cirolarla geçinen esnaf ta hariç...

Mevzuu değiştirerek sordum:

— Artist tarafınız nasıldır?

Büyük bir yarasına neşter olan sualime şu cevabı verdi:

— Onu, hiç sormayın, eski artistlerimiz arasında böyle kaprisciler yoktu. Şimdi Avrupa artislerini takliden, artistlerimiz de kaprisci oldu.

— Bizde ses artisti yetişmemesine ne dersiniz?

— Musiki artisti, devamlı uzun seneler çalışılırsa yetişir. Sesi güzel olanlar bu mesleğe heves ediyor, fakat fazla çalışmaya tahammül edemiyor.. bu yüzden memlekette hakikî ses artisti yetişmiyor. Onların hevesi bu bakımdan: «iki ay çalışayım, yorulmadan üçüncü ayda bir yıldız olayım!» sevdasıdır. Buna da bittabi imkân yoktur. Bana, her gün birçok müracaat edenler var. Geçen gün iki güzel kız geldi, Allah için söylmek lâzım gelirse güzel kızlar.

«Hem güzeliz ve hem de sesimiz güzel bizi alınız!» dediler.

Onların müracaatı hoşuma gitti. Sesleri hakikaten de güzel ise piyangoyu kazandık.

Peki, dedim ve seslerini dinledim. Sesleri söyledikleri kadar güzel, amma, usul yok, mahalle karıları gibi

Arkası 24 üncü sayfada

SİNEMA

Norvecin güzel yıldızı

SİGRİD GURİE

Amerikadaki sinema şirketleri muhakkak ki reklâmı çok severler. Buna rağmen Gary Cooper'in yeni filmi «Marco Polo'nun Maceraları» nda kendisine partönerlik eden yeni genç artist Mis Curie için hemen hemen hiç publicité yapılmamıştır. Sanki böyle bir aktris Amerikaya gelmemiş gibi şimdiye kadar bu iş sükûtla geçiştirilmiştir. Mensub olduğu şirkrtin direktör ve idare meclis reislerine soracak olursanız, bu sükûtu niçin ihtiyar ettiklerini pek de izah edemiyorlar. Fakat anlaşılıyor ki İsveçli yıldız Greta'nın esrarengizliğini komşu bir devletin tebaası olan Norveçli Mis Gurie'ye de vermek istiyorlar.

Onlara nazaran Mis Gurie aslen nasılsa öyle kalacaktır. Ne saçlarını boyayacak, ne takma kirpikler takacak, ne dudaklarına kırmızılık sürecek, ne de birçok artistlerin devam etmekte oldukları gece eğlence yerlerine gidecek.. Oteldeki odasında hizmetçisile yalnız başına yaşıyacak, mümkün olduğu kadar az insanla temas edecek, hele bilhassa yeni şahsiyetlerle tanışmıyacak.. Diğer taraftan kendisine ne tiyatro, ne de ingilizce dersleri verilmiyecek.. Çünkü yabancı aksanını kaybetmemesi ve tabiiliğinden ayrılmaması lâzım,.

Birçok gazeteciler resimlerini almak için şirkete müracaat ettikleri zaman önlerine ancak yarım düzine fotoğraf konmuş, onlar da kapanın elinde kalmıştır.

Evet, bu hareketlerile şirket ona kâfi derecede esrarengizlik vermiş bulunuyor. Lâkin bir an geliyor ki, gün görmez padişahın kızı gibi kıskanılan artistle mülâkat edilmeğe müsaade ediliyor ve birçok Amerikalı gazeteciler bu iş için çağrılıyor.

Muharrirler bu yeni yıldızın huzurunda birden şaşırıyorlar. Şimdiye kadaz birçok sun'î pozlar görmeğe alışık oldukları için karşılarındaki bu tabiilik önünde hayrete düşüyorlar.

Bu ne fazla güzel, ne de çirkin bir kadın.. Boyu orta, kestane rengi saçlar. Pek az makyaj yapmış,. Pek sade giyiniyor, biraz da mahcub.. Fakat söze başladığı, hele tebessüm ettiği vakit etrafında herşey adeta şenleniyor, çiçekleşiyor..,

Mis Gurie'ye evvelâ bazı filimlerde ikinci derecede roller de oynatıldı. «Orduya Veda!», «Viyana İçtimaı», «Fas!» kordelâlarında.. Birincide hafifmeşreb bir kadını, ikincide yüksek tabakaya mensub bir bayanı, üçüncüde de aşk için çıldıran genç bir kızı temsil etti.

Şimdi «Marco Polo'nun Maceraları» nda Çinli kızı oynıyor. Hiç şüphesiz rolü daha canlı bir şahsiyet olduğu için fazla muvaffak olacak! Fakat anlaşılıyor ki filim amillerinin arzu ettikleri tabiilik vaziyeti devam edemiyecek.. Çünkü Mis Gurie, Çinli olmak için tabiatile müthiş bir makyaj yapmak mecburiyetinde kalacak!

Sigrid Gurie, Norveçte Oslo'da doğmuştur. Orası Sonja Henie'nin de vatanıdır. Ailesi zengin olduğu için çok iyi bir terbiye aldı ve güzel bir tahsil gördü. San'atın her şubesini, bilhassa musikiyi tetkik etti. İnşad usullerini de öğrendi. Tam dört lisanı yanlışsız konuşuyor.

Altı yaşındanberi aktris olmak hevesindeydi. Fakat annesi, babası bu fikri pek hoş bulmadılar. Ailesi onu ressam yapmak istiyordu. Mis Gurie tiyatro derslerine aid tahsilini bir an bile kesmedi. Bir aralık Brüksel'e gitti. Oradaki tiyatro mektebini bitirdi. Dönünce de Norveçte fevkalâde bir temsilde, «Kralın Kalbi» piyesinde başrolü oynadı. Bugün mensub olduğu sinema şirketinin bir mümessili orada gösterdiği maharetten o kadar mütehassis oldu ki, hemen kendisini Holivud'a davet etti. İşte Sigrid Gurie bugün işgal ettiği yüksek mevkie böyle çıktı.

Varşova Kaleleri

«Varşova Kaleleri» Fransız rejisörü Marcel L' Herbier'in yapmış olduğu bir filimdir. Pariste gösterilmektedir. Bir de Almanca versionu vardır. Mevzuu meraklı ve heyecanlıdır. Varşova civarındaki şatolardan birinin bahçesinde iki küçük kız neş'eli neş'eli oynuyorlar. Catherine'in babasının Ruslarla arası iyidir. Viana'nın babası ise vatanını Rus istilâsından kurtarmak istiyor. Birincisi büyük bir servet toplayıp zengin oluyor. İkincisi idam sehpasında can veriyor. Kızlar büyüyorlar, ikisi de babalarının yollarında yürüyorlar. Catherine Varşovanın Rus valisi ile evleniyor. Viana ise gelin arabasına bomba atıyor, fakat valiyi değil, onun muavini Stepan'ı yaralıyor. Zaman geçiyor. Birçok hâdiseler cereyan ediyor. Viana'nın nişanlısı Cesar Birsky Varşova kalelerinden birinin zindanına hapsolunuyor ve Viana'nın vaktile yaraladığı Stepan vali oluyor, aynı zamanda Viana'yı çılgınca sevmeğe başlıyor. Viana bu sevgiden istifade ederek bir taraftan ihtilâl ateşini körüklüyor, diğer taraftan siyasî mahkûmların kurtulmasını temin etmek teşebbüsüne girişiyor, bu sırada Stepan çok sevdiği bu mahlûku bizzat öldürerek vazifeyi aşka tercih etmiş olduğunu gösteriyor.

Viana'yı Anna Bella, Cesar Bisky'yi Bernard Lancret ve Stehan'ı Pierre Renoir temsil ediyorlar. Filim münekkidler tarafından beğeniliyor.

John Boles sinemaya nasıl intisap etmişti?

Birçok sinema artistlerinin bulunduğu bir mecliste idi. Orada tabiî neden bahsedilir? Muhakkak filimlerden, sinema hayatından. John Boles omuzlarını silkerek:

— İnanır mısınız, dedi? 11 dolar için az kaldı artistliği terketmek üzereydim. Çünkü sinemanın istikbalinden ümidimi kesmiştim. İlk filim çevirmeğe başladığım zamanlardaydı. Stüdyoda çalışmadığım bir akşam New-York sokaklarında dolaşıyordum. Baktım, Roxy sinemasında Gloria Swanson ile birlikte oynadığım «Sonya'nın Aşkı» filmi gösteriliyordu. Bu kordelâda ilk defa da başrole çıkmış olduğum için, sade filmin nasıl olduğunu değil, ayni zamanda halkın üzerinde ne tesir yaptığını anlamak istiyordum. Kişeye gittim. Bir bilet için benden tam 11 dolar istemesinler mi? Doğrusu, filmin başaktörü ben olmamış olsaydım, bu parayı kat'iyen vermezdim. Böyleyken bile gene istemiye istemiye paraları cüzdanımdan çıkardım, gittim yerime oturdum. Müthiş dalgındım. Bir filmi seyretmek için 11 dolar çok değil miydi? Eğer herkes bu şekilde düşünecek olursa bu san'at nasıl müşteri bulacak ve ileri gidecekti?

Salondan tamamile bedbin ve inkisarı hayale uğramış olarak çıktım. Adeta bu meslekten ayrılmağa, kendime başka bir iş bulmağa karar vermiştim. Tam bu düşünceler içinde kaldırımda yürürken arkamda bir ses işittim:

— Mister Boles şu resmi imza eder misiniz?

İki dakika geçmeden etrafımda müthiş bir kalabalık toplandı. Bana kimi resim, kimi bir zarf, kimi de katı, beyaz kolluklar üzerine imza attırıyordu. O vakit, sinema artistliğinde devam için ruhuma tekrar bir cesaret hissi doldu. Anladım ki san'atkârlığın maddî kazancından ziyade manevî kuvveti insanı bu sahada ilerlemeğe teşvik ediyor... Artık o günden itibaren mesleğimi başka türlü sevmeğe başladım.

Jackie Coogan

Genç ve güzel Betty Grable ile evleniyor

Charlot ile oynadığı «Yavrucak» filmile diğer birçok kordelâlardaki çocuk rolünde büyük muvaffakiyetler kazanmış olan Jackie Coogan artık büyüdü, delinaklı oldu, yirmi iki yaşına geldi. Şöhreti belki eskisi kadar bütün cihanı tutmuyor amma, tiyatro artisliğinde devam ediyor, kazancı da yerinde.. Geçen sene Holivud'da Tobbie Wing'le pek çok görünüyordu. Nişanlanıp evlenecekleri hakkında bir çok rivayetler deveran etti. Fakat iki gencin arası bozuldu, Jackie bu sefer Betty Grable'la ciddî olarak nişanlandı. Betty bilhassa revü filimlerinde parlamağa başlayan 21 yaşında genç ve güzel bir kızdır. Düğün yakında yapılacak ve balayından sonra Jackie bir stüdyo açacak, karısile beraber filimler çevirecektir.

***

Mektup getiren adam

Bernstein'in «Mektub Getiren Adam» ismindeki piyesinden iktibas edilen aynı namdaki filim Pariste gösterilmiş ve iyi bir tesir bırakmıştır. Bu kordelânın mevzuu şu şekildedir: Dange isminde bir iş adamı Afrikada çalışmaktadır. Karısı Marie Paristedir. Muavinlerinden Gilbert Dange'a karşı Marie'den o kadar fazla bahseder ki Gilbert gıyaben kadına âşık olur. Gilbert bir aralık Parise giderken Dange ona bir mektub veriyor, Gilbert kadına götürüyor, gıyaben âşık olduğu kadına karşı müthiş bir ihtiras duyan delikanlı Marie'nin bir zâf anından istifade ediyor. Dange vak'ayı haber alıyor. Delikanlı ölüyor, kocası da karısını affediyor.

Fransız gazeteleri bilhassa Dange rolünü oynıyan Jean Gabin'le Marie'yi temsil eden Gaby Morley'i çok methediyorlar.

Josette Day'ı tehdid ettiler

Fransız artisti Josette Day'ın Paristeki evine geçende bir mektub bırakmışlardır. Mektubun içinde: «100 bin franklık bir meblâğı muayyen yerde karşısına çıkıp muayyen işareti verecek adama teslim etmediği takdirde, hayatının tehlikeli olduğu» bildirilmekteydi. Bu garib mektubun altında «Sarıel çetesi» imzası vardı.

Artistin polise müracatı üzerine mektubda söylenilen yerde on altı yaşında bir mekteb talebesi yakalanmış ve polis karakolunda bu işi filimlerde gördüğü maceraları taklid için yaptığını ağlıya ağlıya anlatmıştır.

Pahalıya malolan bir filim

Amerikada United Artist stüdyolarında Stella Dallas isminde büyük bir filim çevrilmektedir. Bu kordelânın sessiz kopyası vaktile bütün dünyada mühim bir muvaffakiyet temin etmişti. Sesli versionunda John Boles ve Barbara Stanvick başrolleri oynıyacaklardır. Bu filim Samuel Goldwyn'e 1 milyon dolara mal olmuştur. Holivud'daki ilk temsilinde çok müsaid bir intibala karşılanmıştır.

Maurice Ghevalier'in son filmi «Break The News» Londrada Pinewood stüdyosunda çevrilirken televizyonla Alexandra Palace sinemasına verilmiş ve orada pek güzel seyredilmiştir. Fransız komiği ile partöneri Jessie Matthews de yeni tertibatla çevrilen sahneler esnasında vaziyete uymakta büyük bir maharet göstermişlerdir.

KIRMIZI BALIKLAR

YAZAN: CAHİT UÇUK

№ : 6

— Artık, beni görebilirsin "Cadı„ !.

Hümeyra, oturduğu yerden fırlayarak, birkaç adım geriledi. Parmaklarile gözlerini uğuşturarak Filize baktı. Sevinçle haykırdı:

— İsminin rengine bürünmüşsün Filiz!. Çok güzelsin. Seni hiç bukadar gözalıcı görmemiştim, söyliyecek söz bulamıyorum..

Filiz, aynanın yanlarındaki beyaz fanuslar içinde yanan kuvvetli, fakat donuk ışıkların karşısında durmuştu. Açık yeşil renkli elbisesile, taze sürmüş bir fidan gibi ince ve canlı görünüyordu. Yumuşak kumaşın sardığı geniş omuzlarının üstünde yükselen, genç boynunda hiçbir süs yoktu. Saçlarının düz siyah çizgisinden çıkan kulakları, uçlarında parlayan birer damla elmasla, çiğ yağmış gül yapraklarına benziyordu.

Uzun, kıvırcık kirpiklerinin gölgesinde saklı gözlerinin derinliklerinde, gizli ışıklar yanmış gibi pırıltılar vardı. Dudakları, her zamandan daha kızıl ve diriydi.

Saçlarının çizgisi üzerinde, ışık damlalarının birleşerek yapdığı bir akar su parlıyor, karanlıkla ışığın, keskin ayrılığı göze çarpıyordu.

Hümeyra, seven, okşayan bakışlarıyle, Filizi kucaklıyordu. Dayanamıyarak ona doğru koştu, kendini genç kızın açılan kolları arasında buldu.

Elbiselerinin buruşmasını, uzun eteklerinin çiğnenmesini unutarak, biribirlerine sarıldılar. Bir sevinç kasırgası gibi, büyük odanın ortasında döndüler.

— Filiz, çok güzelsin!.

— Ya sen «Cadı», kendi güzelliğinin, tatlılığının farkında mısın?

— Alay etme!.

Birden duraladılar. Büyük salonda caz başlamıştı. Göz göze bakışarak gülüştüler. Hümeyranın gözleri, bir an gülüşten sonra donuklaşmış, ışıkları kararmıştı.

— Nen var «Cadı»?

Genç kız, titrek, hemen kırılmış bir sesle cevap verdi:

— Bu gece «amcam» da olsaydı!.

Hümeyranın bu sözleri, Filizin yüreğinde uyuyan gizli, ümitsiz istekleri uyandırmıştı. Herşey, bütün güzellikler, ona tatsız göründü.

Gözlerindeki pırıltılar sönmüştü:

— Sevinmemiz mânasız!. Halbuki, derinden bir sevince ne kadar hasretim...

— Yalnış söylüyorsun. Sevince değil, inanışa ve aşka hasretsin...

Filizin yüzünde, donuk bir gülüş dolaştı:

— Belki!...

Hümeyranın sözleri, onun, içinin gözlerini, açıyor sebepsiz sıkıntılarının, yürek üzüntülerinin, vakit vakit duyduğu gönül yorgunluklarının, elle tutulacak kadar yakınına gelen boşluklarının, neden doğduğunu görüyordu.

Biribirlerinden biraz ayrı karşı karşıya duruyorlardı. Filiz, arkadaşına baktı. Genç kızın, kabarık kollu mavi elbisesinin geniş etekleri, yukarı çıktıkça daralıyor, belinin inceliğini, kızıl kiremit rengi, uçları yere değen bir ipek kuşak sarıyordu. İleri atılmak ister gibi duran genç göğsü, yuvarlak omuzları, taze boynu, en üzgün zamanlarda bile, insana yaşamanın güzel birşey olduğunu hatırlatan canlı yüzü, şakaklarına doğru pembeleşen yanakları, kanatları titrek küçük yüzü, gergin nemli dudakları, kalın kaşlarının altında, içleri gülen, ağlıyan, seven, sevinen, manalarla dolup boşalan, her zaman zekâ pırıltılariyle yanan çekik biçimli kara gözleri; herşeyi, bütün ruhu ve vücudu kıpırdısızdı

Filiz, onu, hemen hiç böyle uzun bir durgunluk içinde görmemişti:

— Neyin var Hümeyra?

Sesinde bir dost yakınlığı, yürekten gelen bir merak titriyordu.

Hümeyra, omuzlarını silkti. Biraz önceki durgunluğunu unutturan bir gülüşle arkadaşına baktı:

— Ne kadar iyi kızsın Filiz... Dostluğun, duyuşların gibi derin; merakın sesine yürek yakınlıklarının sıcaklığını sarıyor.

— Sözüme cevap vermedin!..

— «Amca» mı düşünüyordum. Sesin birdenbire duygularımı değiştirdi. Seni düşündüm. Seversen, nekadar öz, tortusuz, yalansız bir yüksekliğe erişeceksin, bağlılığın ne inandırıcı olacak...

Durdu. Gözlerinden bir üzüntü bulutu geçti. Yine omuzlarını silkti:

— Dünyada en güç olan şey anlaşmak. Ben senin yüreğini billûr kutu içindeymiş gibi görüyorum. Fakat, aşk ekseri gözleri kıskançlığın, inanmayışların perdesiyle örter. Seni başka türlü görürler, başka türlü düşünürler. Bu, çok acı işte... Biz "Amca„ yla beş yıl, danberi sevişiyoruz. Bu, bir zamanlar bir gönül sırrıydı. Herkesten gizliydi. Sen bile yeni yeni duydun. Bir senedenberi açığa vurduk. Büyük duygular kapalı kalmağa boyun eğemiyorlar. Tayyar için hayatımın en büyük fedakârlıklarını göze aldım. Bütün bunlara rağmen, o, hâlâ beni «ben» olarak tanımamıştır. Benden şüphe eder, gözlerimdeki yalnız onu gören bakışlarda, başka hayallerin resimlerini, yalnız ona söylediğim yürekten sözlerde yalan titreyişleri bulur. Ve boş yere beni hırpalar... Bu böyle... Şimdi sana bakarken, içimden: «Filiz, sever, ve sevilirse, onların arasına, bu hoşa gitmeyen yabancı duygular belki girmeyecek» diyordum.

Filiz, onun verdiği hükmün sebebini merak ederek sordu:

— Neden?

— Yüzünün, gözlerinin, bütün varlığının, inandırıcı bir hali var.

Arkadaşını elinden tutarak, büyük boy aynasına yaklaştırdı:

— Bak!.. İkimizin farkları nasıl göze çarpıyor. Benim saçlarıma bak! kıvrım kıvrım. Hiç söz dinlemezler. Her gün başka biçim, başka görünüştedirler.

Arkadaşına döndü. Bakışlarını, onun, açık geniş alnını çerçeveleyen, hafifçe geriye taranmış düz siyah saçlarında gezdirdi:

— Düşünen başın, genç alnına iki çizgi çekmiş Filiz! Ne tuhaf, yakından bakınca görülüyor, ben de şimdi farkına vardım.

— Saçlardan söylüyordun...

— Evet! saçların dümdüz, ipek gibi parlak. Onları ancak kuvvetli bir rüzgâr karıştırabilir. Gözlerin, yüreğin gibi aydınlık renkli. Benim gözlerim, karanlığın, şüphelerin renginde.

Birden, beyaz düzgün dişlerini gösteren canlı bir kahkaha ile güldü:

— Ne geveze kızım, değil mi Filiz?

— Sen, herşeyin, iç görünüşlerini bulup, gizlilikleri öğrenmek isteyen bir «Cadı» sın!.

Hümeyra, gülüyordu. Yan gözle aynaya baktı:

— A... Başımdaki yapraklar düşmüş.

Yazık! saçlarımın arasında, karanlık ocakta yanan ateşler gibi parlıyorlardı. Nereye düştüler acaba?

İkisi de eğilerek bakındılar. Odanın tam ortasında, kuruyarak ağaçtan dökülmüş gibi kızıl renkli birkaç yaprak duruyordu.

Hümeyra, atılarak onları aldı. Aynanın önüne gelerek, saçlarının kadife yumuşaklığındaki siyah ipek gibi pırıltılı büklümleri üzerine, yaprakları iliştirdi. Biraz gerileyerek alt dudağını pembe diliyle ıslattı. Yüzü, şeytanca bir gülüşle aydınlandı :

— Bu gece, kendimi biraz beğeniyorum.

— Bense, seni her dakika beğenirim.

— Bırak beğenmeyi. Seviyorsun da ondan... Biliyor musun Filiz? Bu gece eğlenmek istiyorum. Ama deli gibi eğlenmek..

Filiz, onun sözleriyle, yüreğinde taze isteğin uyandığını duydu :

— Eğlenmek... Bana nekadar yabancı!.. Çalışmak, yorulmak nasıl yakınsa!. Fakat tuhaf değil mi, bu yabancıyle dost olmak istiyorum. İçimde bir denişiklik arzusu var...

Aşağıda sesler çoğalmıştı. Son bir kerre aynaya bakarak, prova odasından çıkdılar.

Merdiven üstünde yanan beyaz fanuslü küçük lâmbanın ışığı, alt kattan gelen bol aydınlıkla kavuşuyordu.

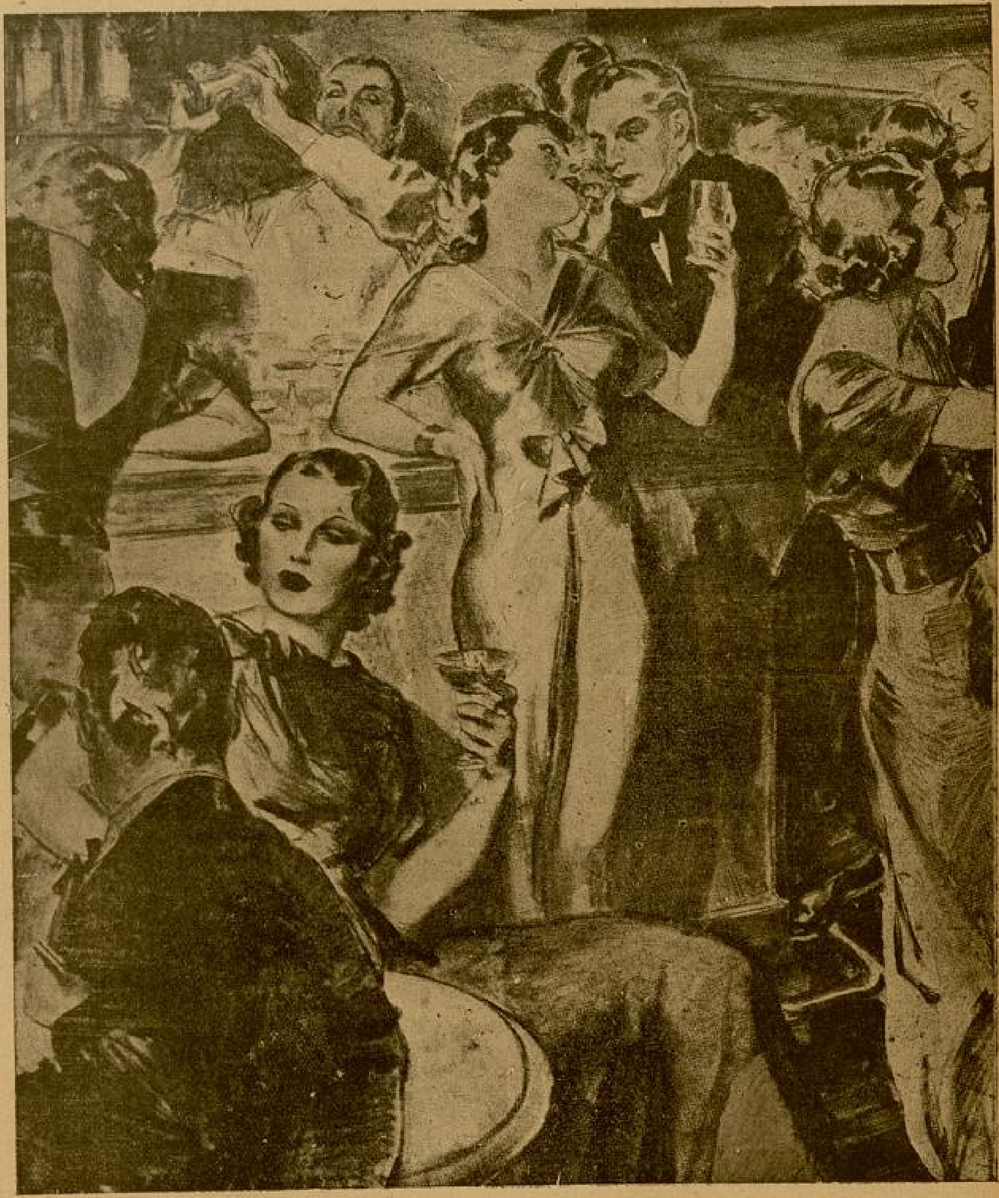

Masalardan kahkahalar taşıyor, zevkli konuşmaların çizdiği gülümseyişler her yüzü kaplamıştı !..

Halı düşeli merdivanları ağır ağır indiler. Büyük salonda, yer kalmamış gibiydi. Birkaç boş masanın üzerinde sahiblerinin kartları duruyordu. Son basamakları inerlerken, salonu dolduran tuvaletli kadınların, simokinli, fıraklı erkeklerin başları, onlara çevrildi.

Genç kızlar tanıdıklarına selâm vererek, yürüdüler.

Yüksek tavanı tutan, beyaz sütunların aralarında, çiçeklerle yazılmış, kadınlığa, dikişe dair vecizeler asılıydı. Bunların içinde en göze çarpan, yine çiçekten yapılmış büyük bir makastı.

Genç kızlar, salonun kapı tarafında kendileri için hazırladıkları masaya doğru giderlerken, Filiz, yorgun bir gülümseyişle içini çekti :

— Salonu bu hale koyuncaya, kadar neler çektik değil mi?

— Drğrusunu söyle çektim diyecektin...

— Her şeyde emeğimiz beraber. Belki, ben baş olduğum için, daha çok yoruldum.

Oturdular. Keten örtülü, dört kişilik masanın ortasındaki vazo, şeftali çiçeklerile doluydu. Heryan temiz, parlak, ve zevke hazırlanmıştı.

Hümeyra, şeftali çiçeklerine bakdıktan sonra Filize döndü :

— Bunları nereden buldun Filiz? Şeftaliler çiçek açtılar mı?

Genç kız güldü :

— Bunlar benim baharım. Ellerimin marifeti; sen de aldandın demek...

Humeyra, çiçeklere parmağıyla dokundu :

— Aldanmamağa imkân yok. O kadar hakikîye benziyor ki...

***

Filizin gözleri, güneşe tutulmuş dam-

la zümrütler gibi parlıyor, mat renkli yanakları penpeleşmiş, beyaz dişlerini göstrern kahkahalarla gülüyordü.

Üç dört masayı yan yana getirerek yerleştirmişlerdi. Hümeyranın Tarzan'a benzeyen, sağlam vücutlü, kıvırcık saçlı, yanık yüzlü kardeşi Ferid, onun candan arkadaşları; Filizle Hümeyranın sevdikleri genç kızlar, masanın dörtbir yanını kuşatmışlardı.

Onların tam karşısına gelen köşede caz çalıyordu. Hemen her toplantının, balonun, çayın ilk saatlerinde ortalığı kaplayan ağır, tatsız hava, bu gece yoktu. Masalardan kahkahalar taşıyor, zevkli konuşmaların çizdiği gülümseyişler her yüzü kaplamıştı.

Bir aralık Hümeyra, Filizin koluna dokundu:

— Bak kim geliyor. Filiz?

Genç kız, yan pencereden bahçeye ye baktı.

Çam dallarında yanan kâğıt fenerlerinin renkli ışıklar serptiği kumlu yolda mavi elbisesinin geniş uzun eteklerini savurarak, eski Yunan heykellerini hatırlatan başı yukarda, annesinin koluna bir çocuk gibi asılmış, Oya geliyordu.

Rulo yaptığı kızıla kaçan kumral saçları, başını ipekten bir taç gibi sarmıştı.

Filiz, büyük kapıdan dışarı çıktı. Bahçenin serin havası vücudunu sarınca ürperdi. Mermer merdivenlerin son basamağını inerken, Oya onu gördü:

— Filiz!...

Filiz, arkadaşının annesine doğru yürüyerek elini öptü. Sonra genç kıza döndü:

— Geç kaldınız Oya. Gelmezsin diye içime bir kuruntu bile düşmüştü.

Genç kızın annesi, kızını göstererek güldü:

— Oyanın geyinmesi üç saat sürdü. Artık başka söze lüzum yok sanıyorum... Merdıvenleri beraberce çıktılar. Orada bekliyen hademe kapıyı açtı. Girdiler.

Cazband bir vals çalıyordu. Geniş salonun ortası, bir çiçek bahçesi gibi, öbek öbek dansedenlerle doluydu.

Filiz, bütün iskemleleri boş kalan masasına bakarak güldü:

— Sen bizim masada oturursun değil mi Oya?...

Genç kız, annesine döndü:

— Ben, burada oturacağım anneciğim. Dayımla yengem seni gördüler. İşaret ediyorlar. Ben birazdan gelir ellerini öperim...

Annesi, uzaklaşırken, boş iskemlelerden birine oturdu. Gözlerini, belirsiz bir arayışla dansedenlerin üzerinde, masalarda dolaştırdı.

Bütün keyfi kaçmış gibi yüzü mahzunlaşarak, Filize döndü:

— Ne yazık! dedi. Dinç gelmemiş!.. Halbuki benden evvel gelmesi lâzımdı..,

Fıliz, arkadaşını seven gözlerle süzerek güldü:

— Üzülme Oya muhakkak gelir. Belki yolda lâstik patlamıştır...

Genç kızın mahzun yüzünde sıcak bir sevinç parladı:

— Sahi, bak bu aklıma gelmemişti. Yaşa Filiz, akıllı kızsın...

Filiz, kendinden başka herkesin, bütün arkadaşlarının bağları, sevgileri, onları yaşatacak birer kuvvetin bulunduğunu düşündü. Hümeyranın, kimsenin anlamaması için «Amca» ismini verdiği küçük sevgilisi, Oyanın Dinci Feridin Leylâsı, Majinin Apurbası vardı. Fakat, kendinin birkaç arkadaşından, işinden başka sevgisi, gönül bağı yoktu.

Oya, birer kızılcığa benzeyen kırmızı tırnaklı, beyaz balmumundan dökülmüş hissini veren, ince, uzun parmaklı ellerini, masanın üzerine unutmuş gibiydi. Sol elinin yüzük parmağında, üstü pırlantalarla süslü bir alyans parlıyordu.

İçleri yeşile çalan, iri, kahverengi gözlerinde, derd yanmağı bilmeyen bir çocuğun, sessiz üzüntüsü vardı. Yüzünden keskin bir hatla ayrılan dudaklarının ucunda, mahzun bir gülümseyiş saklanmıştı sanki...

Filiz, sol kolunu masaya dayamış, çenesi avucunun içinde, dansedenlere dalmıştı:

— Bu akşam Işın Tagorun romanından fırlamış gibi. Tıpkı Maji! Apurbanın kulakları çınlasın!..

Oya, esmer uzun boylu kardeşi Fehmile danseden Işın'a baktı:

— Sahi! tam manasile Maji!..

Işın'ın incecik beli, küçük yuvarlak kalçalı vücudü, devekuşu yumurtası rengindeki elbisenin altında görünüyor gibiydi. Üç sıra lâse çevrilmiş geniş eteği, düzgün büyük bir yelpaze gibi açılıp kapanıyor; genç kız, koyu siyah dalgalı saçlarını geriye düşüren bir hareketle, başını arkaya bırakmış, iri kara gözleri parlayarak, beyaz düzgün dişleri açık, kardeşinin kollarında, büyük bir zevkle dansediyordu,

— Merhaba çoçuklar!..

Genç kızlar, birden döndüler. İkisinin de yüzü güldü.

Oya, karşısında duran, kumral saçlı uzun boylu, güler yüzlü genç adama, iki elini birden uzatmıştı:

— Nerede kaldın Dinç?

Dinç, nişanlısının ellerini, avuçlarına alarak çıkarken, boynunu hafifçe sola büktü:

— Ne yapayım Oyacığım. İki saattir yoldayım. Lâstik patladı, tesadüf yardım etmeseydi, daha da orada kalacaktım.

Filiz, Oyaya güldü:

— Ben sana dememiş miydim!.

Genç adam, yandaki pencereye doğru uzanarak bahçeye baktı:

— Nerede kaldı bizim arkadaş?

Merakla sordu:

— Kim bu arkadaş?

— Şimdi görürsün. O da Pendikten dönüyormuş. Yolda, bozuk bir araba görünce, durarak: "birşeye ihtiyacınız var mı?„ diye sordu. Yüzü karanlıkta olduğundan göremiyordum. Sesini duyunca tanıdım, "Var! dedim. Gel şunu tamir edelim!„. Bir seneden beri görüşmemiştik. Orada sarmaş dolaş olduk. Çok iyi çocuktur. Beni geyimli kuşamlı görünce acıdı, tekerleği o geçirdi, ben de onu buraya getirdim. « Ellerim yağ içinde, üstümde simokin yok!„ diye gelmek istemedi ama, çok zorladım, mecbur oldu.

Caz, çaldığı parçayı bitirirken, çiftlerin alkışlarile yeniden başlıyordu.

Dinç sevinçle bağırdı:

— Hah bizim delikanlı geldi...

Filiz, başını kaldırınca, kalbi, birdenbire deli gibi çarptı. Yanaklarına bir ateş yükseldi.

Dinç, arkadaşını nişanlısıyle Filize tanıtırken gülüyordu:

— Bu spor kıyafetile geldiği için utanan «Hasan Sel»in, kusurunu bağışlayacağınızı vadedin..,

Genç kızlar, gülümsediler.

— İşte Hasan, nişanlım Oya. Yüreğimi göze görünmeyen incecik oyalarla örüp saran,.. Bu da, onun ve benim en çok sevdiğimiz arkadaş Filiz!

Filiz, parmaklarını kuvvetli bir el içinde hissetti. Parmaklarını saran elin, bu tanışmadan memnun bir sıkışı vardı.

Filiz, onun açık alnını, içlerinde gümüş teller parlayan kumral, dalgalı saçlarını, tatlı bakışlı kahverengi gözlerini; ona bir kaplan görünüşü veren geniş kanatlı burnunu, gülerken manaları değişen, yumuşayan sert biçimli çenesini, tunç renkli yüzünden belirsiz bir penbelikle ayrılan dudaklarını, kalın boynunu, geniş omuzlarını, kabarık göğsünü, uzun düz bacaklarını, sağlam ayaklarını bir anda bütün hususiyetleri, incelikleri, manalarile görmüş; pencereden konuştuğu, başında yaşayan erkeğin, hayalinden kurtularak, canlısına kavuşmuştu.

Yüreğini saran adsız sızıların, kuvvetli bir rüzgâra takılan bulutlar gibi uzaklaştığını, içinin mavi bir gök aydınlığıyle dolduğunu hissetti.

— Ne duruyoruz?

Genc kız, Dinçin sesile, daldığı âlemden ayıldı. Tıpkı bir çocuk gibi sordu:

— Ne yapalım?

— Cazın dineceği, bizimkilerin de yorulup oturacağı yok. Biz de dansedelim..

Dinç, Oyayı belinden yakamış, masanın önünden dönerek uzaklaşmışlardı.

- Arkası var -

SPOR

Deniz sporunda güzel bir hâdise
Kürekle 160 mil

Galatasaray denizcilerinin iki çifte yarış fıtasile yaptıkları Bebek - Mudanya - Gemlik - Bebek kürek gezisi.

Her safhası deniz heveslilerini binbir heyecana sürükleyen, her dakikası tam bir hareket ve neş'e ile geçen Bebek - Gemlik gezisi bugün muvaffakiyetle temamlandı.

Seyahatimizi (30) eylûl perşembe günü olarak kararlaştırmıştık. O gün öğleden sonra kulübe gelerek, kulüp iskelesine aborda olan iki çiftemizin son hazırlıklarını bitirmekle meşgul olduk. Saat (9) za doğru teknemizin yan tentelerini ve kaporta birandalarını da tamamladık. Bu işlerle bilgi ve zevk ile uğraşan kaptan Bekir çalışırken biz de komanyamızı tamamlayor, suyumuzu dolduruyor, fıtanın bütün takımlarını kontrol ediyor ve temizliyorduk.

(Yıldız poyrazın) hafifce üfleyerek pürüzlendirdiği Bebek koyunda martı kanatları gibi beyazı yana gerilmiş tertemiz brandalarile teknemiz suyun üzerinde ne güzel duruyor. Bunu zevkle seyrediyoruz!.

Günlerdenberi bizi korkutan deli poyraz durmuştu ama, havayı Kandilli rasat istasyonuna sormadan hareket edemezdik. Müsait cevap alınca tam saat onda kürek başında idik. Fıtanın seyir defterinde seferimizi deniz severlerine hülâsa etmeden evvel:

Bu güzel seyahatlere âmil olanlara teşekkür etmeği vazife bilirim. Galatasaray denizcileri bu gibi deniz seferlerine büyük ehemmiyet verirler. (1934) senesinde yapılan Marmara turu - Şile seferi - İzmit - seferleri bunun en canlı misallerindendir. Biz de bu seferlerden cesaret alarak Bebek - Mudanya - Gemlik - Bebek seferini iki çifte yarış fıtasile yapmağa karar verdik. Takım, dümende Sabahaddin - Kürekte Fethi ve Muzafferden müteşekkildir.

Çok sakin bir hava ile tam gece yarısı Fenarbahçe önlerinde idi. Havanın bu sakinliğine güvenerek ertesi sabah öğleden evvel Mudanyada bulunacağımızı umuyorduk. Fakat evdeki pazar çarşıya uymaz, derler. Anlaşılan rüzgârın bizi yolumuzdan alıkoyması mukaddermiş. Ânide patlayan sert bir gündoğrusu denizi allak bullak etti. Heybeliada plâjına sığınmağa mecbur olduk. Ertesi gün de hava ayni şiddetle devam etti. Yola çıkmak için yaptığımız tecrübe yarıda kaldı. (2) Teşrinievvel sabahı saat (9) da havanın hafiflemesinden istifade ederek kuvvetli bir kürekle Bozburnu yakınında Katırlıyı tuttuk. Bu uzun mesafeyi üç saatte almıştık. Bozburnunu gayet sakin ve rahat bir hava ile geçtik. Armutluda ufak bir istirahatten sonra uzaklarda zeytin ormanı içinde görülen Mudanyaya doğrulduk. Artık akşam olmak üzere idi, kuvvetli bir batırüzgârı fıtamızı beşik gibi sallayan dalgalar meydana getiriyordu. Güneş batarken biz de Mudanya iskelesine yanaştık. Bizi Dinçspor kulübü başkanı bay Burhan ve arkadaşları karşıladı. Bir gece Mudanyada kaldıktan sonra (4) Birinciteşrin Pazartesi günü saat (10 40) da Mudanyadan ayrıldık. Gemlik körfezini kuvvetli kürek darbeleriyle geçiyoruz. İki tarafın hafif yükselen dağları kâmilen zeytin ormanı ile kaplanmış. O kadar güzel bir tabiatla karşı karşıyayız ki!..

İskele baş omuzluğumuzdan esen sıkı gündoğrusuna rağmen Gemliğe saat (13-40) da vardık. Gemlik İdman Yurdu başkanı bay Ali Parlak bizi candan karşıladı ve ağırladı.

Gemlikte biraz istirahatten sonra Armutluya doğru yola çıktık. Sağımızda takip ettiğimiz sahil dik ve sarp. Akşamın gittikçe artan karanlığı içinde daha heyecanlı görünüyordu. Bu sahiller gece gayet sert poyraz çıkarıyorlar. Sa ile gayet yakın gittiğimiz halde bu rüzgâr bizi rahatsız ediyordu. Gece saat (20) de Armutluya geldik, ve geceyi orada geçirdik. Sabahleyin saat (6) da denizin sakinliğinden istifade ederek Bozburnunu rahat geçdik. Arnavutköy hizalarında sahilden bizim parula ile bağıran ve kollarını sallıyan birini gördük. Sahile yaklaşınca yalnız başına tek çifte ile Marmara turuna çıkan arkadaşımız (Süreyya) tanıdık. Kendisiyle bir müddet konuştuk. Rüzgârın arttığını, denizlerin azdığını söyliyerek daha ileri gitmemizi doğru bulmuyordu. Biz buna rağmen kendisiyle vedalaşarak yola çıktık. Arkadaşımız Süreyyanın söylediği gibi rüzgâr ve deniz sertleşti. Biz de Katırlıya sığındık. Havanın durması saat (18) zi buldu. Biz bu fırsatı kaçırmıyarak yola çıktık. Zümrüt gibi yeşil sahilleri takip ederek saat (20) de Çınarcığa vardık. Geceyi orada geçirerek sabah alaca karanlıkta yola çıktık. İzmit körfezinin çıkardığı kuvvetli bir keşişleme bizi Tuzla açıklarına kadar salladı, durdu. Yirmi mile yakın Çınarcık-Pendik yolunu havanın sertliğine rağmen üç buçuk saat gibi kısa bir zamanda almıştık. Pendikte kısa bir isirahatten sonra Bebeğe doğru tekrar küreklere sarıldık.

Yolun en güzel ve eğlenceli kısımlarından birisi de burası oldu. (36) saatten fazla bir zamandır kürek çektiğimizin farkında bile değildik. Dönüşümüz İstanbulun kurtuluş gününe raslamıştı. Saat (17,30) da Bebeğe yanaştık.

Fethi

Fazzal Mehmet ile Mülâyim karşı karşıya

Profesyonel güreşlere inanmamak lâzım olduğunu bu sütunlarda bir defa daha yazmıştık.

Dedesinden tam dört kardeşine kadar anadan doğma pehlivan olan meşhur Hintli Fazzal Mehmet, Mülâyim ile yaptığı ilk müsabakayı kaybettiği zaman Hintlinin de gözümüzde ufaldığı malûmdur.

Filvaki her sporda olduğu gibi Avrupadan gelen takımlar veya sporcular bize mağlûp olursa kıymetsiz, şayet bize galip gelirse bizimkiler pek püften deyip içinden çıkıveriyoruz.

Cihanın her tarafında büyük şöhreti olan, namı dillere destan olmuş sporcular için esasen kimsenin ses çıkardığı yok ama, böyle ismi, cismi belli olmadığı halde, bizim neşriyatımızla nam ve şan kazananları da elhak deyip kabul etmek kimsenin işine gelmiyor...

Hintli pehlivan hakkında efkârı umumiyece verilmiş olan kanaat henüz hafızamızdan silinmediği bir sırada ikinci defa Mülâyimle karşılaşmış olan Hintlinin kırk beş dakikalık bir musaraadan sonra elde ettiği galebe karşısında ellerimiz böğrümüzde kaldı. Bir atletin, bir pehlivanın veya bir boksörün, hattâ bir futbol takımının karşılaştığı rakibler karşısında her zaman ayni muvaffakıyeti göstermesi kolay değildir ama, büyük bir farkla hasmını mağlûp edenin çok kısa bir zaman sonra kahir bir mağlûbiyete uğraması dikkate değer bir meseledir.

İşte Hintli, Mülâyım intikam maçının içleri gıdıklıyan tarafı budur.

İki haftadır Tekirdağlı Hüseyini Hintli ile karşılaştırmak istiyenlerin başvurmadıkları çare kalmamıştı.

Türkiye ikincisine mağlûp olan Hintli ile karşılaşmam diye bangır bangır bağıran Tekirdağlı Hüseyin, teklif edilen bütün şartları reddedince Hintliyi bir defa ringe çıkarmağı tasarlıyanlar nihayet ikinci bir müsabakayı yine Mülâyımla yaptırmağa muvaffak oldular.

Ne garip tesadüfdür ki on beş gün evvel Mülâyimin karşısında çok âciz kalan Hintli, intikam müsabakasında aslan kesildi, Mülüyimi evirdi, çevirdi ve nihayet dilediği zamanda yeniverdi. Hafızamızı yokluyoruz, Hintli Mülâyimin karşısında bu kadar âciz miydi?

Yine düşünüyoruz. Mülâyim Hintlinin karşısında neden bu kadar ufaldı ve küçüldü?

Ne kadar düşünürsek düşünelim, ne kadar hesap yaparsak yapalım, zihnimiz bir noktada takılıp kalmaktan kurtulamıyor.

Mâlâyım ile Fazzal Mehmedin ikinci karşılaşması tam bir profesyonel serbest güreş gösteriş maçıydı..

Çankırıkapısı Hafriyatında Geçen Saatler

— *Arkası 11 inci sayfada* —

— Beş bin sene sonra da çözülmeyen bir düğüm. Acaba kim vurdu, niçin vurdu, bir kurban mı idi bu kadın?

— ..

— Tabiî, bulduğunuz bu faili meçhul cinayetin kurbanı yeraltındaki kadından üstün heyecan veren günleriniz olmuştur.

— Tabiî. Alacahöyükteydim. Arkadaşlarım Boğazköyüne gitmişlerdi. Amelemle yalnızdım. 1935 yılındayız. Sıcak ve bunaltıcı bir hava, yedi metre derinlikde çalışıyoruz. Bunalmış vaziyetteyiz. İçerisi loş, kazmalar, mala, bıçaklar yavaş yavaş işliyor. Topraklar, maden humuzları ile yemyeşil, kaskatı olmuş.. Evvelâ gümüş, bakır, tunç güneş kursları çıktı. Maskesi gümüşten, kendisi bakırdan geyik heykeli boy verdi. Etrafı açtık. Bir doksan uzunluğunda yana yatmış, elleri başaltında bir adam. Ayakları, dizleri bükülmüş, ambriyoner, rüşeymî vaziyette.. Tıpkı bir bebeğin anasının karnındaki duruşu gibi. Ölüleri bu tarzda gömme bir husüsiyettir, bir devrin modasıdır. Saha müsait olduğu halde ölüyü rüşeymî vaziyete sokarlar. Ölünün yanıbaşında altın ve çelik kemerler, şampanya kadehi biçiminde altın kupa. Bulduğumuz mezarın Proto Hititlerin bir kralının gömüldüğü yer olduğu anlaşılıyordu. Eşlerini, Firavunların, Nemrutların mezarlarında bulabileceğimiz bu, işçiliği madeninden daha güzel sanat ve din eserleri.. Bu mezarın üzerini yarım metreden bir metreye çıkan bir kömür ve yangın tabakası örtmüştü. Şehir tamamile yanmış, mahvolmuş. Bu mezarı örten yangın tabakası, yalnız şehri değil, bütün devri kapamış. Bu devrin üzerinde de başka devirler doğmuştu.

Arkeoloğ heyecanlanmıştı. Söz, sözü açıyordu.

Karalarda hafriyat yapıyordum. Ankaraya 60 kilometre uzak bir yer. Tümülüslerde metodik çalışıyoruz. Bir ay kazdık, çıkan yalnız topraktı. Bu hal, beni değil, amelemi meyus etti. Beni sıtma tutmuş, avurtlarım çökmüş, bitkin bir halde çalışıyoruz. Bir ay sonra tâlih, çalışmamızın mükâfatını verdi. Dünyada örneksiz bir mezar buldum. Meşhur Galatların Kralı Deyyotarosun mezarı. Mezar, dört köşe jipis taşından yapılmış bir duvar içinde, müstatile yakın bir murabba. Köşelerine iri bloklar konmuş, şimdiye kadar ön Asyada eşi bulunmayan bir kubbe tarzı meydana getirilmişti. Kralla beraber atları da vardı. Çevresinde altın, toprak, mermerden gözyaşı şişeleri sıralanmıştı. Kemeri belinde, zırhı göğsünde, ayağında sandalı. Sandalın derisi dokununca tuz olacak. Fotoğrafını aldık.. Bir Yunan kitabesi de.. Neşrettim. Garp âleminde adımı tanıtan bu hâdise oldu.

Yolda bunları düşünüyordum:

Yurdumuzda ilmî bir surette hafriyat devrini açan Atatürk'ün Tarih Kurumudur. Kurumun davasını yurddaşlara duyurmak, bu havayı uyandırmak, meraklı bir mecmua halinde çıkan gazetelerimiz için pek mümkündür.

Çünkü hafriyat işleri, güneş gibi, futbol gibi henüz umumî zevke söylemekten uzaktır. Hâdiseleri günü gününe takip eden gazetelerimiz, yurdumuzun muhtelif yerlerinde yapılan, veya yapılacak hafriyatı birer muhabirle takip etseler, bizim için yeni bir bilgi olan arkeoloji zevkini okuyucularına yaymakta büyük yardımları olacaktır.

Yurdumuzda pek bol olarak bulunan âsarı atikanın seyyah getirmek bakımından ne kadar mühim olduğunu bilmem söylemeğe hacet var mı? Büyük bir servet olan bu eserler, memlekete girecek servetlerin de müjdecisidirler.

Türk kuşu, gençlik için inkılâbın açtığı bir heyecan kaynağıdır. Arkeoloji de böyle bir heyecan kaynağıdır. Mütevazi bir ilim olgunluğu içinde çalışan arkeologun heyecanlı maçındaki rakip, mazinin inatçı dilsizliğidir. Öyle inatçı, dilsiz bir mazi ki, varlığı da zamanın avuçlarında ufalanıp gitmiştir. Kalabilen birkaç kırıntıdan, bir türlü söylemeyen dilini çözeceksiniz.

Bir devri birdenbire aydınlatmak, tarihe yeni bir ufuk açmak az zevkli midir? Yanlış belletilen bir mevzuu delillerle çürüterek hakikati, mütefekkir insanlığın önüne açıyorsunuz. Beynelmilel ilim alanında birçok Türk adları dolaşıyor, bunlar az heyecanlı işler midir?.

Istıranca Etekleri

— *Başı 3 üncü sayfada* —

sarmıştı ki.. Saçlarını sardığı mavi çiçekler ve yerlerde sürünen uzun mavi etek ona, göklerde yolculuğa çıkmış bir insan hali vermişti.

Şimdiye kadar aksamamış hayatlarının her köşesinden o kadar emindi ki.. Cevadın ilk defa karşılaştığı soğuk bakışları, durgun, dalgın ve savruk hali ona şüphe vermiyor; yaşayışının yolunu şaşırtabilecek fırtınayı hiç beklemiyordu.

Aynada gülümseyen genç kadından bir türlü ayrılamıyordu.

Omuzlarına kadar dökülen dalgalı kumral saçlara, içinde renklerin, ışıkların kaynaştığı gözlere, yuvarlak omuzlara ve çok düzgün kollara baktıkça bakacağı geliyordu.

Aşağıdan Nesibenin, memleketçe tanınmış çıngıraklı kahkahalarından biri yükselince, elinde olmadan içinin ürperdiğini hissetti.

Bu gülüş, ona âdeta bir meydan okuyuş gibi geldi.

- Arkası var -

İstanbul Neş'esini Kimler Temin Ediyor?

— *Başı 17 inci sayfada* —

kulaktan duyma okuyorlar.. nota bilerek değil, musiki tahsili görmediklerinden bu kuvvetli elâmanları alamadım. Bu bayanların benim için ne söyledik lerini tahmin edersiniz? «Sesten anlamıyor!» demişler.

Yanımıza telâşla bir garson geldi ve bay Faruğa:

— İki kişi 875 kuruş rakı içti, konsomasyon yaptı. Hesaplarını vermiyorlar.

— Sebep?

— Paraları yetişmiyor; ancak 135 kuruşları varmış!..

Bay Faruk hiç asabileşmeden bana:

— Görüyorsunuz ya, bazan fazla fazla içiyorlar, sonra paraları yetişmiyor. Böyle müşteriler varken bizde gazinoculuk nasıl inkişaf eder de, İstanbul eğlencesi bol ucuz bir yer olur? dedi.

PALYAÇO

— *Başı 9 uncu sayfada* —

Colombinadan bu cevabı alınca, Palyaçonun elinde beyaz bir hançer parlar, ve havada yarım kavis yaptıktan sonra kadının göğsüne saplanır.

Colombina kanlar içinde yere yıkılarak, sahnede teslimi ruh eder. Palyaçonun elinden hançer düşer, ve hıçkıra, hıçkıra, sahneye döner ve seyircilere:

— Siz, buraya bu gün bir komedi seyretmek için geldiniz. İşte size hakiki hayattan bir beşeriyet komedisi.. Baylar! Komedi artık bitmiştir.

Ahali feryat ederken ve musikî bu fecaate karşı çoşarken perde iner.

. . . .

İşte Leon Kavallonun bu kısa, fakat çok manidar operası bu musikî üstadına lâyemut bir nam kazandırmıştır. Meşhur İtalyan mugannisi (Caruso) Palyaço operasını çok büyük bir kudretle taganni etmiş ve, bu yüzden Nevyorkta ve Londrada yüz binlerce lira kazanmıştı. Denilebilir ki, Palyaço operası müellifi (Leon Kavallo) ya yalnız şöhret kazandırmış; tenor (Caruso) ya ise müthiş bir servet temin etmişti.

No. 67 *YARIM AY* BİLMECE KUPONU No. 67

Bilmece No. 66	Â.a.i ..ll..e, ir..e. mi...ye .a..ız .i. ş..s.n ..şü.c.si..en d..il, b.lû.u. e.r.d. m..l..in ar..l..ın.n, e.e.ler..i. mu..ss..as..d.n i..re.t.r *Atatürk*

Noktaların yerlerini gereken harflerle doldurunca Büyük Şefimizin vecizelerinden biri meydana çıkacaktır.

Bu bilmeceyi doğru çözenlere armağanlarımız :

Birinciye : (Atatürkün) yaldız kornizli renkli bir tablosu; **ikinciye :** Atatürkün büst bir heykeli; **3 - 15 inciye :** Birer cilt Çocuk Ansiklopedisi; **16 - 30 uncuya :** Yüz kuruşluk bir kitap (Çıkırıklar Durunca romanı.); **31 - 60 ıncıya :** Elli kuruşluk bir kitap (Ali Rıza Seyfi'nin İskitler); **61 - 100 üncüye :** On kuruşluk bir kitap (Vatansız Adam).

---

65 inci sayımızdaki bilmecenin doğrusu :

Milyonla barındırdığın ecsat arasında
Kaç nasiye vardır çıkacak pakü drahşan

Bu bilmeceyi doğru çözenler arasında çekilen kurada kazananlar :

Beş gümüş lira : İstanbul Ortaköy Hacıİskender mahallesi Balcı sokağı 77 No. lı evde Bayan Ferda Sunan.

Resimli Şark ciltli fevkalâde sayısı: İstanbul P. atıştan Yarsubay B. Sönmez. Safranbolu P. alayı Tb. 1 Bl. 1 asteğmeni Rifat Göker. İstanbul Üniversitesi P. C. N. talebesi 2386 Necmettin. İstanbul P. atış okulu Sb. 3 Bl. den Ahmet Vural. Mersin belediyesi mühendisi Ruhi Betonev. İzmir Alsancak Gayret sokak No. 24 Müşerref T. Aksaraçoğlu. Samsun Saitbey mahallesi Gazioğlu sokağı No. 8 Beratiye Fırat. Nevşehir (Niğde) Karasoku mahallesinde Ak Mehmet oğullarından Seyit Akgün. Diyarbekir Piyade alayı Bl. 2 Asteğmen Fethi Kürkçü. Sındırgı Cumhuriyet müddei umumisi Ferruh Yoro. İstanbul Kız Lisesi 5 - A Mesude Ulaş. İstanbul Haliç Feneri Küçük Mustapaşa caddesi No. 34 de Şerif Oktürk. Ankara Gazi Muallim Mektebi Resim - İş 1 M. Şarman. Ankara Müzik Öğretmen Okulu son sınıf 111 Vedat Ömer.

Elli kuruşluk bir kitap (Edebiyat Mecmuası) : Ankara İktisat Vekâleti husuŝi kalem müdürlüğünde Zekiye Berk. Ankara Riyaseti Cumhur bando şefliğinde Ziya Esel kardeşi Güzin Esel. Ankara Cebeci Bayındır kent sokak No. 6 Mediha Onayman. İstanbul P. atış okulu 143 Lütfü Tunçer. İzmir Burnova Subaşı Bölüm sokak No. 27 S. Zehra. Maraş - Andırın - Geben köyü öğretmeni Ziyaettin Güler. Alaşehir Buldanlı Şemsettin. İstanbul telefon direktörlüğünde Nahide Erşen. İstanbul Kadıköy Yeldeğirmeni Kahve sokak No. 8 Şüküfe Öcal. İstanbul telefon direktörlüğünde M. Gören. İstanbul Alayköşkü caddesi 44 üncü okul 5 inci sınıftan Aysel. İstanbul Fatih Yoknaz sokak Dilber Albak. İstanbul Süleymaniye Kız Orta Okulu III-A No. 207 Perihan. İstanbul Kasımpaşa Orta Okulu 154 Dilefser Ertuğbay. İstanbul Kasımpaşa Akbaba türbesine bitişik No. 22 M. Barım. İstanbul Nişantaşı Kız Orta Okulu sınıf 8 No. 346 Leylâ. İstanbul Fatih Fevzipaşa caddesi Hırkaişerif 19 uncu okul öğretmeni Hikmet Tüzünataç. İstanbul Haydarpaşa lisesi 908 Reşit Ülker. Mersin - Silifke caddesi 12 No. elbiseci Osman oğlu Hasan Süral. Bursa Erkek Lisesi VI edebiyat 1195 Emin Ülgener. Adana Erkek Lisesi 4 - B No. 593 Abdülkadir Güngör. Adana Erkek lisesi 4 - B No. 734 Asım Görbil. İzmir Karataş tramvay caddesi tütüncü Bay Ahat elile Hasan Yılmaz. Tokat nakliye bölük komutanı Feridun Acundeğer kızı Nermin. İzmir Karataş tramvay caddesi manav Salih yanında Musa Gedik. İzmir Karataş Orta Okul sınıf II - A No. 1005 Orhan Kartal. Samsun belediye iskele memuru Hüseyin Tığın. Sinop sıhhat müdiri kızı Nezahat Öner. Sinop Orta okul sınıf 3 No. 28 Haldun Ergülen. Eskişehir Sakarya okulu öğretmenlerinden H. Ercel. Denizli İnhisarlar müdirinin evinde Emine. Nevşehir - Niğde - Orta Okulunda sınıf 3 Müzeyyen Soylu. Balıkesir N. B. öğretmen okulu sınıf II - B No. 271 Ali Kemal Asıltekin. Erdek Yalı mahallesi No 25 evde Halime Kutluk. Mardin gümrük taburu satınalma komisyonu reisi Halil Onur. Beyoba nahiyesi müdiri kızı Sevim Can. Kastamonu P. T. T. memuru Muhittin Ece. Kilis Emniyet komiseri S. Sırrı Altınel. Ankara Nafia Vekâleti şirket ve müesseseler kaleminde Nazım Erdem. Ankara Samanpazarı Atillâ caddesi No. 16 Hasan Fehmi İzmirli. Ankara muntazam borçlar umum müdürlüğü muhasebesinde Saliha Kut. Ankara Cebeci Sakarya mahallesi Atillâ caddesi No. 155 Mefkûre Biltekin. Ankara istatistik umum müdürlüğü tasnif şubesi Nahide Balcı. Ankara Samanpazarı Foto Mahir vasıtasile Foto Süleyman. Ankara Hacıbayram Öztürk mahallesi Ünyay sokak No. 32 Müşerref Kayakök.

25 kuruşluk bir (Ziya Paşa ve eserleri) kitabı : Adana Erkek Öğretmen Okulu sınıf 5 - A No. 947 Nureddin Üzel. Maraş Orta Okulu sınıf 3 No. 55 Mehmet Deligönül. Alaşehir Avukat Sadettin Gürel sekreteri Mustafa Ergun. Eskişehir Paşa mahallesi Candemir sokak No. 2 Halit Celepcigil. Denizli telgraf kişe işyarı Bay Fahri kızı Nebahat Bilge. Malatya demiryol inşaatında fen memuru İhsan kızı Aynur Arıman. Trabzon üçüncü umumî müfettişlik Nafia müşaviri oğlu B. Günç. Amasya Yeşilırmak okulu 201 Tomris Toprak. Kütahya lisesi 4 - B No. 710 Mahmut Cihat Kılıç. Zonguldak Orta Okul öğrenicilerinden 629 Güzin. Erzurum Lisesi sınıf 11 No. 665 Nevzat Soydaş. Sivas Ahmet Göze manifatura mağazasında Sabire Akben. İstanbul Kız Lisesi talebesinden 152 Sabiha Meral. İstanbul Fatih Kıztaşı Pazaryeri sokağı No. 7 Melâhat Kuyaş. İstanbul Beykoz İskele caddesi Işıtman. İstanbul Şehzadebaşı 12 inci leylî Tıp Talebe Yurdu No. 1308 Hıfzı Özbakır. İstanbul Erenköy Ömerpaşa sokağı Şükrü Paşa evinde Sabihs. İstanbul Üsküdar Ayazma Tulumba sayı 20 İffet Durukan. İstanbul Beyoğlu İstiklâl caddesi Gönül sokak No. 21 Ömer Törgay. Ankara elektrik işleri etüd idaresi genel direktörlüğü Nesrin İstek. Ankara Hamamönü karakol karşısında 40 No. lı evde Kâmuran Engin. Ankara Erkek Lisesi sınıf 5 - A No. 1312 Orhan Sözen. Ankara posta işleri reisliğinde M. Sait. Ankara Ziraat Bankası umum müdürlük ziraî ikrazlar servisi Bedi Nazlı.

ON

SENE

GENÇLEŞTİM

Bundan böyle ihtiyar vedonuk bir hal alan teni, temiz ve genç bir hale sokup beyazlaştırmak çok kolay bir iş. Sonunda fen, ten ve cildi iyice besleyen maddeyi de keşfedip ortaya çıkardı. Bu madde uğuşturularak tene sürülünce, mesamat tamamile açılıp serbest kalıyor. Çizgi ve buruşukluklar bertaraf oluyor, bazı cilde arız olan siyahımsı noktalar yokoluyor. Bu temizleyici ve besleyici madde yalnız: yeni "TOKALON" kreminde vardır.

Bu maddede, harikulâde bir kuvet bulunduğu için, en çirkin yüzler bile za zaman da genç ve güzel bir hal alıyorlar

" TOKALON" kreminin " Pembe " renkli olanını gece yatmadan önce kullanınız. Uykunuzda derinizi tazelendirir. Sabahları ise " TOKALON " kreminin "beyaz" renkde olanını kullanınız. Tene bir beyazlık, bir serinlik verir.

Beyaz "TOKALON" üzerine sürülen podra bütün gün kuvetini muhafaza eder. Teniniz, cildiniz nekadar fena olursa olsun "TOKALON" kremini kullanmağa başladıktan sonra elde edeceğiniz neticeyi sevinçle karşılayacaksınız. „TOKALON ilehiç "ummadığınız bir netice elde edeceğinize eminolabilirsiniz.